

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÖLÜ BRUGGE

GEORGES RODENBACH

Türkçesi **ROZA HAKMEN**
Sonsöz **SELİM İLERİ**

YÖRT

YÖRT

ÖLÜ BRUGGE

GEORGES RODENBACH

Bruges-la-morte, Flammarion, 1892.

1. Baskı Kasım 2019

isbn 978-605-69797-1-2

Türkçesi Roza Hakmen

Sonsöz Selim İleri

Yayıma hazırlayan Osman Şişman

Kitap tasarımı Levent Şentürk

Baskı Sena Ofset

Matbaa adresi Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. kat, 4 NB 7 9 11, Zeytinburnu, İstanbul.

Matbaa Sertifika no 45030

YORT KİTAP

Adres İstiklâl Mahallesi, Adalar Sokak, 23/B, Odunpazarı, Eskişehir.

Yayınevi Sertifika no 45646

Bu kitabın yayımlanmasına verdiği destek için

BirKültür'e teşekkür ederiz.

www.birkultur.com

"her birimiz bir kültür"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÖLÜ BRUGGE

GEORGES RODENBACH

Türkçesi ROZA HAKMEN
Sonsöz SELİM İLERİ

YÖRT

Francis MAGNARD'a ithafen

ÖNSÖZ

Bu tutku incelemesinde her şeyden önce bir Şehri, temel roman kişisi olarak Şehri, ruh halleriyle bağlantılı, öğüt veren, caydıran, eyleme geçiren Şehri çağrıştırmak istedik.

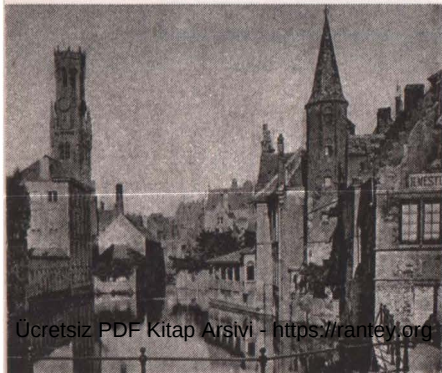
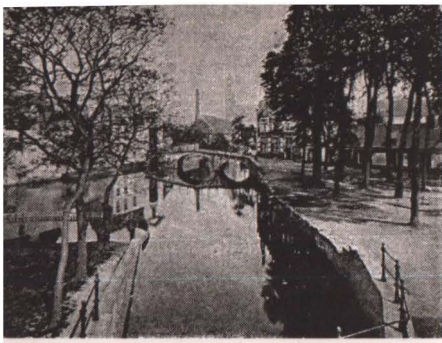
Bu bağlamda, seçtiğimiz şehir Brugge, gerçekte neredeyse insanî olarak karşımıza çıkar... Belirleyici etkisi orada konaklayanlar üzerinde hâkimiyet kurar.

Sakinlerini anıtlarına ve çanlarına göre biçimlendirir.

Önermek istediğimiz, bir eylemi yönlendiren Şehir'dir; kentsel manzaralar fondaki bir dekor, bir ölçüde keyfî seçilmiş betimleyici temalar olmakla kalmayıp kitabın olay örgüsüyle bağlantılıdır.

Bu nedenle, Brugge dekorları olaylara katkıda bulunduğu için, onları da sayfaların arasına serpiştirilmiş olarak sunmak önem taşıyor – rıhtımlar, ıssız sokaklar, eski konutlar, kanallar, rahibeler külliyesi, kiliseler, altın ve gümüş ayin eşyaları, çan kulesi; amaç, yazdıklarımızı okuyacak olanların da Şehrin varlığını ve etkisini yaşamaları, suların ilhamını daha yakından almaları, metnin üzerinde uzanan yüksek kulelerin gölgesini hissetmeleri.

Güneş alçalıyor, büyük ve sessiz evin koridorlarını karartıyor, camlara tül perdeler geriyordu.

Hugues Viane âdeti olduğu üzere gündelik akşamüzeri gezintisine hazırlanıyordu. İşsiz ve yalnızdı, bütün gününü birinci kat-taki büyük odasında geçirir, odasının pencereleri, sularında evin cephesinin yansıdığı Rosaire rıhtımına bakardı.

Biraz bir şeyler okurdu: dergiler, eski kitaplar; bol bol sigara içerdi; bulutlu havalarda hatıralarına gömülür, açık pencerenin önünde dalar giderdi.

Beş yıldır, karısı öldüğünün ertesi günü gelip Brugge'ye yerleştiğinden beri böyle yaşıyordu. Beş yıl olmuştu bile! Kendi kendine tekrarlıyordu: "Dul! Dulluk! Dulum ben!" Çaresiz ve kısa mı kısa, tek hecelik, yankısız bir kelime. Tek kalmış kişiyi gayet iyi tarif eden tek sayılı bir kelime.

Ayrılık onun için korkunç olmuştu; o aşkı lüks içinde, zevk içinde, seyahatte, idili yenileyen yeni ülkelerde tatmıştı. Sadece örnek bir evliliğin huzur dolu mutluluğunu değil, hiç azalmayan tutkuyu, sürekli harareti, yatışmayan öpüşmeleri, tıpkı bir kanalda yansımaları birbirine karışan paralel rıhtımlar gibi uzak ama birleşik ruhların uyuşmasını tatmıştı.

On yıl yaşamıştı bu mutluluğu; o kadar çabuk geçmişti ki yıllar, farkına bile varmamıştı.

Sonra genç kadın otuz yaşına gelmeden ölmüştü; son uykusuna daldığı yatağında sadece birkaç hafta hasta yatmıştı; onu artık hep o haliyle, yüzünü aydınlatan mum gibi solgun ve beyaz görüyordu; oysa güzelliğine hep hayran olmuştu; pembe-beyaz tenine, sedefin ortasındaki siyah, iri gözlerine, gözlerinin koyuluğuyla tezat teşkil eden, açtığında dalga dalga beline kadar uzanan kehribar sarısı saçlarına. Sakin ürpertiler halinde dökülen bu gür saçlar Rönesans öncesi ressamların Meryem'lerinde de görülür.

Hastalığın son günlerinde uzun bir örgü halinde toplanmış demeti Hugues ölü yatakta uzanmış haldeyken kesmişti. Ölümün gösterdiği bir merhamet değil midir bu? Her şeyi mahveder, ama saçlara dokunmaz. Gözler, dudaklar, her şey bulanır, parçalanır. Saçların rengi bile değişmez. İnsan, varlığını saçlarda sürdürür! Aradan geçen beş yılda ölünün saç örgüsü onca göz yaşının tuzuna rağmen hiç solmamıştı.

Dul koca o gün, kurşunî kasım havasında, çanlar havaya âdeta seslerin tozlarını, yılların ölü küllerini serperken bütün geçmişini daha da acı çekerek tekrar yaşadı.

Bununla birlikte dışarı çıkmaya karar verdi; dışarıda mecburen oyalanmak ya da derdine çare aramak için değil. Bunu denemek bile gelmiyordu içinden. Ama akşama doğru yürümekten, ıssız kanallarla, kilise semtleriyle kendi matemi arasında benzerlikler aramaktan hoşlanıyordu.

Evinin zemin katına indiğinde, geniş beyaz koridora açılan ve genelde kapalı duran kapıların ardına kadar açık olduğunu gördü.

Sessizliğin içinde yaşlı hizmetkârına seslendi: "Barbe!... Barbe!..."

Kadın anında ilk kapının eşiğinde belirdi ve beyefendinin niçin seslendiğini tahmin ederek açıkladı:

"Beyefendi, salonlarla bugün ilgilenmem gerekiyordu, çünkü yarın bayram."

"Ne bayramı?" diye sordu Hugues, terslenerek.

"Nasıl olur beyefendi, bilmiyor musunuz? Meryem'in Tapınağa Sunuluşu bayramı. Külliye'deki Missa ayinine ve akşam duasına gitmem lazım. Pazar gününden farksız bir gün. Yarın çalışamayacağım için de salonları bugün temizledim."

Hugues Viane hoşnutsuzluğunu gizlemedi. Bu iş yapılırken hazır bulunmak istediğini hizmetkârı gayet iyi biliyordu. İki salon-da çok sayıda hazine, O'na ve geçmişe ait çok fazla hatıra vardı; hizmetkârının salonlarda tek başına dolaşmasına izin veremezdi. Ona nezaret etmek, hareketlerini izlemek, dikkatini denetlemek, saygısını gözlemek istiyordu. Toz almak için değerli bir biblonun, ölüye ait eşyaların, bir minderin, kendi elleriyle işlediği bir panonun yerinden kaldırılması gerektiğinde bunu kendi yapmak istiyordu. El değmeden, hep aynı şekilde duran bu mobilyaların, onun oturmuş olduğu, bir bakıma vücudunun şeklini muhafaza eden kanepeler, divan ve koltukların her yerinde onun parmakları geziniyordu sanki. Perdelerde onun temelli şekillendirdiği kıvrımlar aynen duruyordu. Aynaların berrak yüzeylerini ise, onun altta uyuyan çehresini silmemek için sünger

ve bezlerle pek hafifçe, özenle temizlemek gerekiyordu. Ama Hugues'ün denetlemek ve herhangi bir zarar gelmesini önlemek istediği başka şeyler de vardı: zavallı ölünün çeşitli yaşlarındaki, her tarafa, şöminenin ve sehpa­ların üzerine, duvarlara yerleştirilmiş portreleri ve hepsinden önemlisi, (bir kazaya uğraması ruhunu parçalayacak olan,) bir hazine gibi koruduğu saç örgüsü; saçını bir komodinin çekmecesine ya da karanlık bir kutuya kaldırmak istememiş –öylesi saçları mezara gömmekten farksız olurdu!–, hâlâ yaşadığı ve zamana dayanıklı altından mamul olduğu için, aşkının ölümsüz yanı olarak görünür şekilde sergilemeyi tercih etmişti.

Hep O olmayı sürdüren bu saçları hiç değişmeyen büyük salon­da daima görebilmek için onu artık suskun olan piyanonun üzerine öylece bırakmıştı – yarım kalmış bir örgü, kopmuş bir zincir, batıktan kurtulmuş bir halat! Rengini soldurabilecek ya da madenini paslandırabilecek rutubetli havanın etkisinden, zararlı maddelerden korumak için de, dokunaklı olmasa safça denebilece­k bir fikri uygulayarak cam altına almıştı; bu şeffaf kasanın, billur kutunun içinde duran çıplak saç örgüsünü her gün ziyaret ederdi.

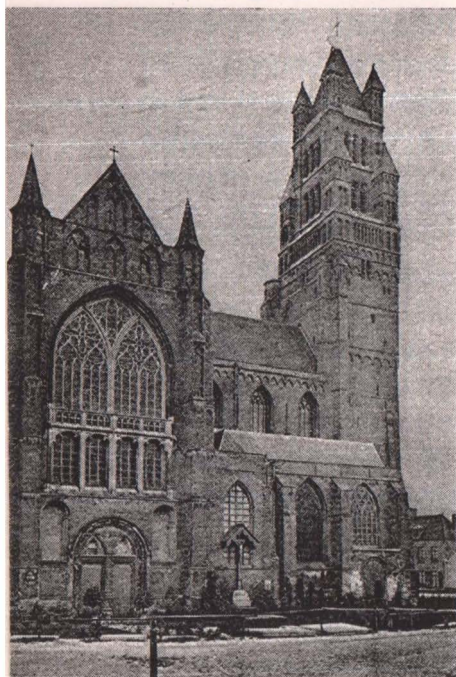
Hugues ve etrafında yaşayan sessiz nesneler için bu saç örgüsü âdeta varoluşlarıyla bağlantılıydı ve evin efendisiydi.

Biraz asık suratlı, ama vefalı ve özenli yaşlı Flaman hizmetkâr Barbe bu eşyalara ne kadar ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini bilir, onlarla korkudan titreyerek ilgilenirdi. Fazla konuşkan değildi; siyah elbisesi ve beyaz tülden başlığıyla, manastırlarda dışarıyla ilişkileri yöneten rahibelere benzerdi. Zaten tek akrabası olan Rahibe Rosalie'yi görmeye sık sık külliye­ye giderdi.

Barbe bu ziyaretlerinden, dindar alışkanlıklarından kaynaklanan bir suskunluk sergiler, kilise döşemelerine basmaya alışkın ayaklarıyla kayarcasına yürürdü. Zaten Hugues Viane da Brugge'ye geldiğinden beri, ızdırabını gürültü ederek, gülerek bölmediği için onunla anlaşmıştı. Başka hizmetkârı olmamıştı; Barbe masum zorbalığına, sofı kız kurusu saplantılarına, kendi bildiğini yapma arzusuna rağmen onun için elzem hale gelmişti; işte bugün de, ertesi günkü önemsiz bir bayram nedeniyle, bilhassa talimat vermiş olmasına rağmen Hugues'den habersiz salonları altüst etmişti.

Hugues çıkmadan önce hizmetkârının eşyaları yerleştirmesini bekledi; değer verdiği bütün nesnelerin yerli yerinde ve sağlam olduğunu teyit etti. Sakinleşip panjurlarla kapılar kapatıldıktan sonra, sürekli çiseleyen yağmura rağmen mutlak akşam yürüyüşüne çıkmaya karar verdi; sonbahar sonlarında sık sık yağan bu ince yağmurlar, dikine akan bu gözyaşları suyu dokur, havayı teyeller, düz kanalları diken diken eder, ruhu tıpkı sonsuz ilmekli ıslak bir ağa takılmış bir kuş gibi hapsedip içine işler!

Hugues her akşam rıhtımlar boyunca aynı güzergâhı takip eder, henüz kırk yaşında olmasına rağmen omuzları çökmüş, kamburu çıkmış, kararsız yürürdü. Dulluk onun için zamansız bir sonbahar olmuştu. Alnı açılmaya başlamış, saçları kırılaşıp küle bulanmıştı. Feri kaçmış gözleri uzağa, çok uzaklara, hayatın ötesine bakar gibiydi.

Brugge de bu akşamüzerleri ne kadar kederliydi! Onu bu haliyle seviyordu! Brugge'yi kederi yüzünden seçmiş ve uğradığı büyük felaketin ardından buraya yerleşmişti. Bir zamanlar, mutlu günlerinde, karısıyla seyahat ederek, keyiflerince, kâh Paris'te, kâh yabancı ülkelerde, kâh deniz kenarında biraz kozmopolit bir hayat yaşarlarken, yollarının üstünde olduğu için Brugge'ye de uğramışlardı birlikte; şehrin muazzam hüznü mutluluklarını etkilememişti. Ama daha sonra, yalnız kaldığında Brugge'yi hatırlamış ve bundan böyle oraya yerleşmesi gerektiğini bir anda sezmişti. Esrarengiz bir denklem kurulmaktaydı. Ölü zevceye karşılık ölü bir şehir olmalıydı. Koyu matemini böyle bir dekor gerektiriyordu. Hayata ancak Brugge'de katlanabilirdi. Sezgisine uyup gelmişti buraya. Başka yerlerde hayat kıpır kıpır, uğultulu olabilir, kutlamalarla ıslıl ıslıl aydınlanabilir, binbir ses birbirine karışabilirdi. Onun sessizliğe ve neredeyse yaşadığını hissettirmeyecek kadar tekdüze bir hayata ihtiyacı vardı.

Fiziksel acıların yakınındayken susmak, bir hasta odasında sessizce hareket etmek niçin gerekir? Gürültüler, sesler niçin pansumanı bozup yarayı deşer?

Gürültü manevi acıları da artırır.

Hugues su yollarıyla ıssız sokakların suskun atmosferinde yüreğinin sızısını daha az hissetmiş, ölüyü daha bir tatlılıkla düşünmüştü. Onu daha iyi görüp işitebilmiş, kanallar boyunca süzülen Ophelia çehresine bakıp uzaktaki çanların cılız ezgisinde onun sesini dinlemişti.

Tıpkı karısı gibi bir zamanlar güzel ve sevilmiş olan şehirde Hugues'ün özlemleri böylece vücut buluyordu. Brugge onun ölüsüydü. Ölüsü de Brugge'ydi. Her şey benzer bir kaderde bütünleşiyordu. Denizin muazzam kalp atışları durduğunda o da taştan rıhtımlarında mezara yatırılmış, kanallarının damarları soğumuştur, Ölü Brugge'ydi.

O akşam rasgele yürürken kara hatıra her zamankinden çok musallat oldu zihnine; çehrelerin görünmez kaynaklardan fışkıran gözyaşlarını akıttığı köprülerin altından çıkıveriyordu. Kapalı konutlardan, can' çekişirken bulanık bakışları andıran camlardan, suya tül den basamaklar yansıtan kalkan duvarlardan bir cenaze izlenimi yayılıyordu. Hugues Yeşil Rıhtım boyunca, Ayna Rıhtımı boyunca yürüdü. Değirmen Köprüsü'ne, sıra

sıra kavaklarıyla kasvetli banliyölere uzandı. Nereye gitse, başının üzerinde, kilise çanlarının ölüm ayininde serpilen suyu çağrıştıran, soğuk damlalar halindeki küçük tuzlu notaları.

Rüzgârın son yaprakları süpürdüğü bu akşam ve sonbahar yalnızlığında hayatının sonlanması arzusunu ve mezara girme sabırsızlığını her zamankinden çok hissetti. Kulelerden ruhuna bir gölge uzanır gibiydi; eski duvarlardan ona bir tavsiye ulaşır gibiydi; sulardan –Shakespeare’in mezar kazıcılarının anlattığına göre Ophelia’nın önüne çıkan sular gibi önüne çıkan sulardan– kendisine bir fısıltı yükselir gibiydi.

Daha önce de bu şekilde baştan çıkarıldığını hissettiği olmuştu. Onu yavaş yavaş ikna etmeye çalışan taşların sesini duymuş, çevredeki ölüme ayak uydurma yolundaki genel kuralı hissetmişti.

Ve kendini öldürmeyi ciddi ciddi, uzun süre düşünmüştü. Ah, nasıl tapmıştı o kadına! Bakışlarını hâlâ üzerinde hissediyordu! Ufka gömülmüş, ta uzaklardaki sesinin peşinde koşuyordu hâlâ! O kadında ne vardı ki Hugues’ü bütünüyle kendine bağlamış, yok olduğundan beri dünyadan tamamen koparmıştı? Demek ki bazı aşklar, insanın ağzında yok olmayan bir kül tadı bırakan Lut Gölü meyvelerine benziyordu!

Bu sabit intihar düşüncesine direndiyse, yine onun uğruna direnmişti. Çocukluğunun dinsel eğitimi ızdırabının tortusuyla birlikte yüzeye çıkmıştı. Mistik eğilimiyle, hayatın sonunda hiçlik olmadığını, günün birinde onu tekrar göreceğini umuyordu. Din kendi arzusuyla ölmeyi ona menediyordu. Öylesi cennetten kendini sürgün etmek, belirsiz de olsa onu bir gün tekrar görme ihtimalinden yoksun kalmak olurdu.

Dolayısıyla yaşamayı sürdürdü, hatta dua etti; onu kim bilir hangi cennet bahçesinde kendisini beklerken hayal etmek, kiliselerde org sesi eşliğinde onun hayalini kurmak Hugues'e merhem oldu.

O akşam Kutsal Bakire kilisesinin önünden geçerken içeri girdi; ölümün damgasını taşıyan bir mekân olduğu için sık sık gitmekten hoşlandığı bir kiliseydi –her yerde, duvarlarda, zeminde mezar taşları, kurukafalar, çentilmiş isimler, âdeta taştan dudakların kemirdiği yazılar... Burada ölümün kendisi ölüm tarafından silinmişti.

Ama hemen yanı başında hayatın hiçliği, ölümden sürüp giden aşkın vefalı görüntüsüyle aydınlanıyordu; Hugues'ün sık sık bu kiliseyi ziyaret etmesinin sebebi de buydu: yan şapelin dibindeki ünlü Cesur Charles ve Burgonyalı Marie mezarları. Ne kadar dokunaklıydılar! Özellikle Marie, o tatlı prenses, parmakları birleşmiş, başı bir minder üzerinde, piriçten elbisesiyle, ayakları sadakati simgeleyen bir köpeğe dayanmış, lahdin tablası üzerinde kaskatı. Kendi ölüsü de aynı şekilde Hugues'ün kara ruhunun üzerinde temelli uzanmış yatıyordu. Hugues de Dük Charles gibi zamanı geldiğinde onun yanına uzanıp yatacağı. Hristiyan umudu onlar için gerçekleşip onları birleştirmese de, yan yana uyku ölümün güzel bir sığınağıydı.

Hugues kiliseden çıktığında her zamankinden kederliydi. Genellikle akşam yemeği için eve döndüğü saat yaklaştığından evine doğru yöneldi. Ölünün anısını canlandırmaya, onu az önce gördüğü mezarın biçimine uygulamaya, aynı mezarı bir başka çehreyle hayal etmeye çalıştı. Ne var ki hafızamızın bir süreye koruduğu ölümlerin görüntüleri yavaş yavaş silikleşerek tıpkı camla korunmadığından tozu buharlaşan pastel boya bir resim gibi kaybolup gider. Ve ölümlerimiz içimizde ikinci kez ölür!

Zihnini yoğunlaştırıp odaklayarak –âdeta kendi içine bakar gibi– yarı yarıya silinmiş yüz hatlarını çizmeye çalışırken, genellikle tek tük gelip geçenleri pek fark etmeyen Hugues ansızın kendisine doğru yürüyen bir genç kadını görüp heyecanlandı. Sokağın ucunda belirdiğinde onu algılamamış, iyice yakınına geldiğinde farkına varmıştı.

Gördüğünde olduğu yerde âdeta dondu kaldı; ters yönde yürümekte olan kadın yanından geçti. Sarsıldı, hayalet görmüş gibiydi. Bir an sendeler gibi oldu. Bir rüyayı uzaklaştırmak ister gibi elini gözlerine götürdü. Sonra, bir anlık bir tereddüdün ardından yavaş yavaş yürüyerek uzaklaşan tanımadığı kadına dönerek çark etti ve rıhtımdan aşağı inmekten vazgeçip onu izlemeye koyuldu. Kadına yetişmek için hızlı hızlı yürüyor, bir kaldırımdan ötekine geçiyor, yanına yaklaşıyor, sanrılıymış gibi görünmese rahatsız edici olacak bir ısrarla bakıyordu. Genç kadın yürüyor, bakıyor ama görmüyordu, tamamen kayıtsızdı. Hugues giderek daha tuhaf ve kendinden geçmiş görünüyordu. Onu sokak sokak izlemeye başlayalı dakikalar geçmişti; bazen kararlı şekilde sorgulamak üzere yanına yaklaşıyor, sonra çok yaklaştığında korkuya kapılmış gibi uzaklaşıyordu. Aynı anda hem bir çekim hem bir korku yaşar gibiydi; içinde bir şehreyi görmeye çalıştığı bir kuyunun başındaymış gibi...

Ve işte! Evet! Bu sefer tanımıştı onu, şüpheye yer yoktu. O pembe-beyaz ten, o sedefe kakılmış kara ve iri gözbebekleri tıpatıp aynıydı. Hugues'ün arkasında yürürken gördüğü, siyah kapüşonuyla tülünün altından ensesinde açığa çıkan saçları da aynı altın rengindeydi, kehribar ve koza rengi, akışkan ve hakiki bir sarı. Geceye ait gözlerle saçların öğle ışıltısı arasında aynı tezat.

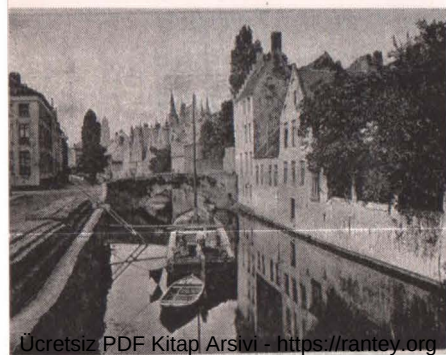
Şu anda zihni mi çökmüştü? Yoksa retinası ölüyü kurtarma alışkanlığıyla gelip geçenleri onunla mı özdeşleştiriyordu? Hugues ölünün çehresini ararken aniden ortaya çıkan bu kadın, fazlasıyla uyuşan ikiz bir çehre sunmuştu ona. Onu allak bullak eden bir hayalet! Özdeşliğe varan bir benzerliğin neredeyse korkutucu mucizesi.

Her şeyi: yürüyüşü, boyu, vücudunun ritmi, yüz ifadesi, bakışındaki içsel rüya, yalnız hatlar ve renk değil, kişinin maneviyatı ve ruhun eğilimleri – bütün bunlar Hugues'e geri verilmiş, tekrar ortaya çıkmıştı, yaşıyordu!

Hugues uyurgezer misali, artık sebebini bilmeden, düşünmeden, kurulmuş gibi hareket ediyor, Brugge sokaklarının sisli labirentinde onu izlemeyi sürdürüyordu. Birçok yolun birleştiği bir kavşağa geldiğinde, biraz geriden yürüdüğü için ansızın onu göremedi – o dolambaçlı dar sokakların kim bilir hangisine girmiş, gözden kaybolmuştu.

Durup uzaklara bakarak boşluğu inceledi, gözleri yaşlarla doldu...

Ah, ölüye ne kadar da benziyordu!

Bu karşılaşma Hugues'ü çok sarstı. Artık karısını düşündüğünde gözünde o akşam gördüğü yabancı kadın canlanıyordu; karısının canlı ve net hatırasıydı. Ölüye en benzer sûret olarak görünüyordu gözüne.

Sessiz tapınmasını yerine getirmek üzere, muhafaza ettiği saç örgüsünü öpmeye ya da bir portresinin karşısında duygulanmaya gittiğinde artık bu görüntüyü ölüyle değil, ona benzeyen canlıyla karşılaştırıyordu. İki çehrenin esrarengiz özdeşliği. Sanki kader merhamet gösterip hafızasına kerteriz noktaları sunuyor, unutuşa karşı onunla işbirliği yapıyor, zamanın sarartıp lekelediği, solan resmin yerine yenisini koyuyordu.

Hugues artık ölünün son derece net ve yepyeni bir sûretine sahipti. Birkaç gün önce alacakaranlıktaki eski rıhtımı ve ölünün şekline sahip, kendisine doğru yürüyen bir kadını hafızasında bulması yeterliydi. Artık geriye, uzaklara, yıllar öncesine bakmasına gerek yoktu; bir iki akşam öncesine dönmesi yeterliydi. Artık yanı başında ve çok basitti. Gözü aziz çehreyi yeniden muhafaza etmişti; yeni sûret eskisiyle iç içe girmiş, ikisi birbirini güçlendirmişti; bu benzerlik artık neredeyse gerçek bir varlık yanılsaması uyandırıyor.

Hugues o akşamı izleyen günlerde büyülenmiş gibiydi. Demek ki kaybettiği kadının tıpatıp aynısı olan bir kadın mevcuttu. Onu yanından geçerken gördüğünde bir an zıllı bir hayale, karısının

geri döneceği, geri döndüğü ve eskisi gibi ona doğru ilerlediği hayaline kapılmıştı. Aynı gözler, aynı ten, aynı saçlar – tıpatıp benzer ve kusursuz. Tabiatın ve kaderin garip bir fantezisi!

Onu tekrar görmeyi isterdi. Belki bir daha hiç görmeyecekti. Bununla birlikte, yakında olduğunu ve onunla karşılaşabileceğini bilmek bile yalnızlığını ve dulluğunu hafifletmişti sanki. Karısı sadece yanında olmayan, zaman zaman kısa süreliğine tekrar ortaya çıkan kişi gerçek anlamda dul mudur?

Benzeriyle yolda karşılaştığında ölüyle buluştuğunu hayal edecekti. Bu umutla aynı akşam saatlerinde onu gördüğü sokaklara gitti; kalkan duvarları kararmış, pencereleri örten muslin perdelerin ardında işsiz güçsüz kadınların hemen meraka kapılıp Hugues'ün gidiş gelişlerini gözetlediği eski rıhtımı arşınladı; onu bir kavşakta ansızın karşısında görme umuduyla ölü caddelere, daracık, yılankavi sokaklara daldı.

Bir hafta böyle, hep hüsrarla sonuçlanan bir bekleyişle geçti. Onu daha az düşünmeye başlamışken, bir pazartesi günü –ilk karşılaşmalarının günü – tekrar görüp hemen tanıdı; aynı salıntılı yürüyüşle Hugues'e doğru ilerliyordu. Aradaki benzerlik bir önceki görüşünden de fazla, mutlak ve gerçekten ürkütücü geldi ona.

Heyecandan neredeyse kalbi durmuştu, ölmek üzereydi sanki; kanı kulaklarında uğuldamış, gözlerini beyaz muslinler, gelin

duvakları, Komünyon kortejleri perdelemişti. Sonra hemen yakınında, yanından geçmek üzere olan siyah silüetin lekesi.

Kadın Hugues'ün allak bullak olduğunu fark etmiş olmalı ki, şaşkınlıkla ona baktı. Ah! O hiçlikten çıkıp gelmiş, kavuşulan bakış! Bir daha asla göremeyeceğini zannettiği, toprağa karıştığını düşündüğü o bakışı şimdi kendi üzerinde hissediyordu; tekrar yeşermişti, sakın ve tatlı, yine okşayıcı. Ta uzaklardan gelmiş, yeniden canlanıp mezardan çıkmış, muhtemelen Lazarus'un İsa'ya bakışına benzeyen o bakış.

Hugues gücünün çekildiğini, bütün varlığıyla bu görüntünün yörüngesine sürüklendiğini hissetti. Ölü karşısındaydı; yürüyor, gidiyordu. Arkasından gitmesi, yaklaşması, bakması, kavuştuğu o bakışları içmesi, o saçların ışıqlıyla hayatını canlandırması lazımdı. Hiçbir şey demeden sadece onu izlemesi gerekiyordu; şehrin bir ucuna, dünyanın bir ucuna kadar.

Mantık yürütmemiş, kurulmuş gibi kadının peşinden yürümeye koyulmuştu; sokakları dolambaçlı ve kıvrımlı şehirde onu bir daha kaybetme korkusuyla bu kez çok yakından, nefes nefese yürüyordu.

Kuşkusuz, bir kadını takip etmek gibi anormal bir şey yaptığını bir an bile düşünmemişti. Yok canım! O bir kadını değil, kendi karısını takip ediyor, ona refakat ediyordu bu akşam gezintisinde ve mezarına kadar da götürecekti yine...

Hugues mıknaatıyla çekilircesine, rüyadaymış gibi tanımadığı kadının yanında ya da arkasında yürüyor, ıssız rıhtımlardan sonra çarşı sokaklarına, şehir merkezine, devasa, simsiyah Hal Kulesi'nin istilacı geceden kadrınının altın kalkanyla kendini koruduğu Büyük Meydan'a geldiklerinin farkına bile varmamıştı.

Ince uzun, süratli hareket eden genç kadın bu takipten kaçarcasına –cepheleri pupa misali süslü, oymalı– Flaman Sokağı’na girmişti; bir dükkânın aydınlık vitrininin önünden ya da bir sokak lambasının geniş halkasından her geçişinde daha net, silueti daha belirgin görünüyordu.

Sonra ansızın kadının karşı kaldırıma geçtiğini, kapıları açık tiyatroya yönelip içeri girdiğini gördü.

Hugues de durmadı... Atıl bir iradeye, sürüklenen bir uyduya dönüşmüştü. Ruhun hareketleri de hız kazanır. Önceki güdüye itaat ederek kalabalığın akın ettiği fuayeye o da girdi. Ama hayal yok olmuştu. Genç kadını hiçbir yerde göremedi; ne kuyruğa girmiş izleyicilerin arasında, ne bilet kontrol noktasında, ne merdivendeydi. Nereye kaybolmuştu? Hangi koridora girmişti? Hangi yan kapıdan geçmişti? İçeri girdiğini görmüştü, yanılmış olmasına imkân yoktu. Kuşkusuz gösteriyi izlemeye gelmişti. Az sonra salonda olacaktı. Belki şu anda da oradaydı; bir koltukta ya da bir locanın kırmızı karanlığında oturuyordu. Onu tekrar bulmak! Tekrar görmek! Bütün bir akşam boyunca açık seçik seyretmek! Ona hem iyi hem kötü gelen bu düşünceyle başı dönüyordu. Ama bu ihtimale direnmeyi aklından bile geçirmedi. Ve hiçbir şey düşünmeden, ne bir saattir kendini bıraktığı dağınık hali, ne yeni projesinin mantıksızlığını, ne de temelli gömülmüş olduğu koyu mateme rağmen bir gösteri izlemenin acayıplığını aklından geçirerek, hiç tereddütsüz gişeye gitti, bir koltuk bileti aldı ve salona girdi.

Bakışları hızla her yeri taradı, yavaş yavaş dolmakta olan, tavan lambalarının yayılan ışığıyla aydınlanan koltukları, zemin localarını, üst kat localarını, üstteki balkonları. Onu göremeyip hayal kırıklığına uğradı, endişelendi, üzüldü. Hangi kötü talihin

elinde oyuncak olmuştı? Kâh gösterilip kâh gizlenen büyüleyici çehre! Bulutların arasındaki ay gibi kesintili görüntüler! Bekledi, tekrar bakındı. Geciken seyirciler acele ediyor, yerlerini alırken kapılar ve sıralar gıcırdıyordu.

Bir tek o gelmiyordu.

Hugues düşünmeden hareket ettiğine hayıflanmaya başladı. Üstelik varlığı fark edilmişti; dikkatinden kaçmayan ısrarlı dürbünler şaşkınlığın belirtisiydi. Evet, kimseyle görüşmüyordu, hiçbir aileyle ilişki kurmamıştı, yalnız yaşıyordu. Bununla birlikte herkesin onunla en azından göz aşinalığı vardı; kim olduğu, soylu kederi biliniyordu; Brugge تنها ve aylak bir şehirdi, herkes birbirini tanır, yeni gelenleri soruşturur, komşularına haber verir ve bilgi edinirdi.

Bubirsürprizdi, neredeyse bir efsanenin sonuydu, tesellisi imkânsız duldan bahsedildiğinde hep gülümseyen fesatların zaferiydi.

Hugues, ortak bir düşüncede birleşen bir kalabalıktan yayılan kim bilir hangi sıvı sayesinde, kendisiyle ilgili bir kabahat izlenimi edindi; ihanete uğramış bir soyluluk, evlilik tapıncının kabında o güne kadar başarıyla muhafaza edilmiş olan ızdırabının damla damla akıp gideceği bir ilk çatlak.

Bu arada orkestra sahnelenecek olan eserin uvertürünü çalmaya başlamıştı. Yanında oturan seyircinin programında eserin iri harflerle yazılı adını okumuştı: Şeytan Robert –taşra repertuarının neredeyse hiç değişmeyen eski moda operalarından biri. Kemanlar ilk notaları seslendirmekteydi.

Hugues'ün sıkıntısı iyice arttı. Karısı öldüğünden beri hiç müzik dinlememişti. Müzik aletlerinin ezgisinden korkuyordu. Sokakta çalınan bir akordeonun tıknefes, ekşi konseri bile

ağlatıyordu onu. Kutsal Bakire kilisesinde ve Sint-Walburga'da pazar günleri müminlerin üzerini âdeta siyah kadifelerle, ses katafalklarıyla örten orglar da keza.

Şimdi de opera müziği beynini sulandırıyor, keman yayları sinirlerinde geziniyordu. Gözleri yanmaya başladı. Yine ağlayacak mıydı yoksa? Tam kalkıp gitmeye niyetlenirken tuhaf bir fikir geldi aklına: Az önce âdeta bir delilik nöbeti içinde, benzerliği merhem olsun diye bu salona kadar takip ettiği kadın salonda yoktu, bundan emindi. Oysa gözünün önünde tiyatroya girmişti. Peki salonda olmadığına göre, acaba sahneye mi çıkacaktı?

Ruhunu peşinen parçalayan bir küfürdü bu. Tıpatıp benzer çehre, bizzat zevcesinin çehresi sahne ışıklarında, makyaja bulanmış halde. Takip ettiği, sonra ansızın kuşkusuz bir servis kapısından geçerek gözden kaybolmuş olan kadın yoksa oyuncu muydu, onu sahnede el kol hareketleri yaparken, şarkı söylerken mi görecekti? Ah! Ya sesi? Acaba sesi de şeytanî benzerliği sürdürmek üzere aynı ses miydi – o tok ve metalik, biraz tunç karışmış gümüşü çağrıştıran, sonrasında asla, bir kez olsun duyamadığı ses miydi?

Pekâlâ sonuna kadar varabilecek bir tesadüf ihtimalini düşünmek Hugues'ü allak bullak etmişti; içi daralarak, doğru tahmin ettiğine dair bir önseziyle bekledi.

Sahneler birbirini takip ediyor, yeni bir gelişme olmuyordu. Taş bebekler gibi boyanmış oyuncular arasında da, koroda da onu göremiyordu. Gösteriyle bunun haricinde ilgilenmiyordu; mezarlık dekoruyla zihninde ölüme ilişkin ne varsa canlandıran Rahibeler sahnesi bittiğinde gitmeye kararlıydı. Ama ansızın, resitatife sıra geldiğinde, manastırın ölümden uyandırılmış rahibelerini canlandıran balerinler uzun bir sıra halinde

yürüdüklerinde, Helena mezarının üzerinde kıpırdayıp kefeniyle cübbesini atarak dirildiğinde, Hugues karanlık bir rüyadan çıkarak bir balo salonuna girmişçesine, dengesi sendeleyen bakışlarında salonun ışıkları kıpıraşmış gibi sarsıldı.

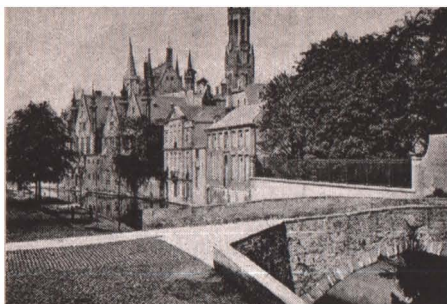
Evet! Oydu! Dansçıydı! Ama bunun üzerinde bir dakika bile durmadı. Gerçekten de taştan mezarından inmiş o ölüydü; şimdi sahnede gülümseyen, ilerleyen, kollarını uzatan, Hugues'ün kendi ölüsüydü.

Bu haliyle daha da çok benziyordu, insanı ağlatacak kadar benziyordu, koyu rengi alacakaranlığı vurgulayan gözleriyle, tıpkı öteki gibi kendine has altın rengi saçları açıkta...

Bu kaçak, çarpıcı görüntünün üzerine az sonra perde indi.

Hugues zihni alev alev, allak bullak, coşkun halde rıhtımlara döndü; gecenin karanlığında bile ışık çerçevesiyle karşısında beliren ısrarlı görüntü onu büyülemeye devam ediyordu... Büyülü aynada olağanüstü kadın sûretinin belirmesiyle coşan Faust misali!

IV

Hugues, hakkında bilgi edinmekte gecikmedi. Adını öğrendi: Jane Scott, afişte başoyuncular arasında yer alıyordu; Lille'de yaşıyor, trupuyla haftada iki kez Brugge'deki temsillere geliyordu.

Dansçılar aşırı ahlakçı olarak tanınmaz. Dolayısıyla Hugues bir akşam benzerliğin ızdıraplı cazibesıyla ona yaklaşma cesareti ni bulup yanına gitti.

Kadın şaşırmadan, bu karşılaşmayı beklermiş gibi cevap verdiğinde sesi Hugues'ün ruhunu sarstı. Sesi de! Ötekinin sesiydi, tıpatıp benziyordu, yeniden duyuyordu onu, aynı tonda, aynı şekilde işlenmiş bir ses. Benzerlik iblisi onunla oyun oynuyordu! Yoksa şehirlerde gizli bir uyum mu vardı, bu gözlere, bu saçlara onlarla uyumlu bir ses mi eşlik etmek zorundaydı?

Ölünün sedefe kakılmış iri siyah gözlerine, az bulunur bir altın rengindeki, eşsiz bir bileşim gibi görünen saçlarına sahip olduğuna göre, konuşması niçin aynı olmasındı? Onu daha yakından, çok yakından görüyordu şimdi ve eski kadınla yenisi arasında hiçbir fark bulamıyordu. Hugues'ün kafası karışmıştı; pudralara, farlara, alev alev sahne ışıklarına rağmen teninin el değmemiş doğallığına şaşıırıyordu. Tavırlarında da dansçıların havai tarzından eser yoktu; kıyafeti sadeydi, mizacı ölçülü ve yumuşak görünüyordu.

Hugues onunla defalarca görüştü, konuştu. Benzerliğin büyü-
yüsü etkisini gösteriyordu... Bununla birlikte tiyatroya tek-
rar gitmekten kaçınmıştı. İlk akşam kaderin hoş bir oyunuydu.
Hugues'ün nezdinde Jane kavuştuğu ölüsü olduğuna göre, kar-
şısına önce dirilmiş biri olarak çıkması, bir masal ve mehtap de-
korunda mezarından kalkması yerindeydi.

Ama daha sonra onu bu şekilde görmek istemedi. O ölüyken
kadına dönüşmüştü, hayatına gölgede devam ediyor, dikkat
çekmeyen kıyafetler giyiyordu. Hugues hatırasını muhafaza et-
mek için dansçıyı hep sokak kıyafetiyle görmeyi arzuluyordu;
bu şekilde ona daha çok benziyordu, tıpatıp aynıydı.

Artık onu sık sık ziyarete gidiyor, temsil için her gelişinde kal-
dığı otelde bekliyordu. Başlangıçta yüzünün teselli veren yala-
nıyla yetindi. Bu çehrede ölünün yüzünü bulmaya çalışıyordu.
Dakikalar boyunca ızdıraplı bir mutlulukla ona bakıyor, dudak-
larını, saçlarını, tenini âdeta stokluyor, durgun bakışlarıyla tarı-
yordu... Ne büyük heyecan: cansız sanılan kuyudaki kıpırtının
çoşkusu. Su çıplak değildir artık; ayna yaşamaktadır!

Kendini sesiyle de kandırmak için ara sıra gözlerini kapatıp o ko-
nuşurken dinliyor, kimi zaman alçalarak kelimeleri yumuşatma-
sının haricinde neredeyse yanıltıcı derecede özdeş olan sesini içi-
yordu. Eski kadın bir perdenin arkasından konuşmuş gibiydi.

Ne var ki sahnedeki o ilk görüntüden sarsıcı bir hatıra kalmıştı: Onun çıplak kollarını, boynunu, sırtının yumuşak kavsini görmüştü ve şimdi de kapalı elbisesinin içinde onları hayal ediyordu.

Bir ten merakı sızıyordu içine.

Birbirini seven, uzun müddet ayrı kalmış bir çiftin tutkulu kucaklaşmalarını kim anlatabilir? Burada ölüm bir ayrılıktan ibaretti, çünkü aynı kadına kavuşulmuştu. Hugues Jane'e baktığında ölüyü, bir zamanların öpüşüp sarılışmalarını düşünüyordu. Bu kadına sahip olduğunda ötekine tekrar sahip olduğunu zannedecekti. Temelli sona ermiş gibi görünen şey yeniden başlayacaktı. Üstelik Zevce'yi aldatmış da olmayacaktı, çünkü bu tasvirde yine onu sevecek, bu dudakları onunkilermiş gibi öpecekti.

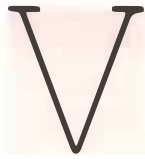
Hugues böylelikle ölümcül ve şiddetli hazlar yaşadı. Tutkusu ona günah gibi değil, erdemli görünüyordu; iki kadını tek bir varlık halinde birleştirmişti – kaybedilip kavuşulmuş, geçmişte olduğu gibi bugün de sevilen, ortak gözlere, birbirinden ayrılmayacak saçlara, tek bir tene, sadık kaldığı tek bir vücuda sahip tek bir kişi.

Artık Jane Brugge'ye her geldiğinde Hugues onunla buluşuyordu; bazen akşamüzeri, gösteriden önce, ama özellikle daha sonra, geç saatlere kadar onun sihrine kapıldığı sessiz gece yarılarında; aksine bütün kanıtlara, aynen devam eden koyu matemine, gözüne daima yabancı ve geçici görünen otel süitlerine rağmen, kendini kötü yılların hiç yaşanmadığına, yuvasında olduğuna, aşk evliliğinin devam ettiğine, ilk kadınla birlikte, meşru öpücüklerden önceki sakın mahremiyeti yaşadığına yavaş yavaş ikna ediyordu.

O tatlı geceler: kapalı oda, iç huzuru, birbirine yeten çiftin birliği, sessizlik ve huzurlu sükûnet! Gözler gece kelebekleri misali her şeyi unutmuştur: dışarıdaki karanlık köşeleri, soğuk camları, yağmuru, kışı, saatin ölümünü haber veren çanları; artık sadece lambanın dar halkası içinde kıpraşmaktadırlar!

Hugues o geceleri tekrar yaşıyordu... Mutlak unutuş! Yeniden başlangıçlar! Zaman taşsız bir yatakta, yokuş aşağı akar... Sanki, daha hayattayken, ölümsüz hayat yaşanır.

Hugues Jane'i şehrin değirmenli, yeşillik bir banliyösüne açılan bir gezinti caddesinin üzerindeki, onun için kiraladığı hoş bir eve yerleştirdi.

Ayrıca tiyatroyu bırakmaya da ikna etmişti. Böylece hep Brugge'de, hep onunla olacaktı. Bu arada kendi yaşındaki ciddi bir adamın teselli bulmaz, nam salmış bir mateminden sonra bir dansçıya gönül vermesinin gülünçlüğünü bir an olsun düşünmemişti. Doğruyu söylemek gerekirse, ona âşık değildi katiyen. Tek arzusu, bu serabın yanılığını sürdürmektir. Jane'in başını ellerinin arasına alıp kendine çekmesinin sebebi gözlerine bakmak, başka bir çift gözde gördüğü şeyi onlarda aramaktır: bir nüans, bir yansıma, inciler, kökü ruhta olan bir çiçek; bunlar belki bu gözlerde de vardı.

Bazen saçlarını çözüp omuzlarına döküyor, iplik eğirecekmişçesine, hayalî çileler halinde düzenliyordu zihninde. Jane Hugues'ün bu anormal hallerinden, sessiz tefekkürlerinden hiçbir şey anlamıyordu.

Jane hatırlıyordu: İlişkilerinin başında, saçlarının boyalı olduğunu söylediğinde, Hugues sebebini açıklamadığı bir kedere gömülmüştü ve o zamandan beri de, her boyayışında aynı tonu tutturduğundan emin olmak için dikkatle izliyordu.

"Artık boyamak istemiyorum saçlarımı" demişti Jane bir gün.

Hugues allak bullak olmuş, saçlarını o çok sevdiği açık altın rengine boyamaya devam etmesi için ısrar etmişti. Bunları söylerken de saçlarını eline almış, okşamış, hazinesine kavuşmuş bir cimri gibi parmaklarını aralarına daldırmıştı.

Karmakarışık bir şeyler kekelemişti: "Hiçbir şeyi değiştirme... seni böyle olduğun için seviyorum! Ah! Saçlarını elime aldığımda neye dokunduğumu bilmiyorsun, asla bilemezsin..."

Sanki daha fazla bir şeyler söylemek istermiş gibi görünmüş, sonra bir itiraflar uçurumunun kıyısındaymışçasına susmuştu.

Jane Brugge'ye yerleştikten beri Hugues hemen her gün ziyaretine geliyor, genellikle akşam saatlerini onun evinde geçiriyor, yaşlı hizmetkârı Barbe surat assa da, ertesi gün boşuna yemek hazırlayıp onu beklediği için homurdansa da, bazen akşam yemeğini Jane'in evinde yiyordu. Barbe onun gerçekten restoranda yemek yediğine inanırmış gibi yapıyor, ama içten içe inanmıyordu; eskiden son derece dakik ve evcimen olan efendisini tanıyamaz olmuştu.

Hugues sık sık dışarı çıkıyor, zamanının bir bölümünü kendi evinde, bir bölümünü Jane'in evinde geçiriyordu.

Dışarıya akşamüzeri çıkma alışkanlığını devam ettirerek Jane'e tercihen akşama doğru gidiyordu; ayrıca bilhassa ıssız bir mahalledeki konumu nedeniyle seçtiği eve doğru yürüyüşlerinde fazla dikkat çekmek de istemiyordu. Kendine karşı herhangi bir utanç ya da vicdan azabı hissetmemişti, çünkü bu aktarımın amacını ve bir strateji olduğunu biliyordu; bu sadece bir bahane değil, ölünün, neredeyse Tanrı'nın nezdinde bir aklanma, temize çıkmaydı. Fakat taşranın bağınaz olduğunu da unutmamak lazımdı; gözlerin sürekli üzerinde olduğunu, âdeta taciz edildiğini hissedip de komşular konusunda, insanların düşmanlığı ya da saygısı konusunda endişelenmemek mümkün müydü?

Üstelik katı ahlaki kurallara uyulan bu Katolik Brugge'de! Burada taştan cübbelere bürünmüş yüksek kulelerin gölgesi her yere uzanır. Sayısız manastırdan etrafa sanki tenin gizli zevklerine yönelik bir küçümseme, bulaşıcı bir namus methiyesi yayılır. Her sokak köşesinde, ahşap ve camdan kutuların içinde kadife mantolu Meryem'ler solan kâğıt çiçeklerin arasında, ellerinde "Ben Lekesiz, Günahsızım" yazılı şeritlerle boy gösterir.

Burada evlilik dışı tutkular ve ilişkiler daima sapıklığın ürünü, cehenneme giden yol, günah çıkarma bölmelerinde seslerin alçalmasına sebep olan, tövbekâr kadınların yüzüne mahcubiyet damgasını vuran altıncı ve dokuzuncu emirlerdeki günahtır.

Hugues Brugge'nin bu katılığını biliyordu ve aykırı davranmaya özen göstermişti. Ne var ki taşranın sıkışık yaşantısında hiçbir şey gözden kaçmaz. Çok geçmeden, kendisi farkında olmasa da sofuları öfkeliendirdi. İnancın dehşete düştüğünde çoğu kez kendini ironiyle ifade eder. Örneğin katedraller canavar heykelleriyle şeytanı kışkırtıp alaya alır.

Dansçıyla ilişkisi açığa çıktığında dul adam kendinden habersiz şehrin alay konusu haline geldi. Kapı kapı dolaşan gevezelikler, işsiz güçsüzlerin konuşmaları, oradan oraya taşınıp rahibe merakıyla karşılanan dedikodular, ölü şehirlerde bütün döşeme taşlarının arasında yeşeren fitne otu sayesinde herkes haberdar oldu.

Hugues'ün yıllar süren umutsuzluğunu, hiç hafiflemeyen acısını, mezara götürmek üzere tek tek toplanıp demet haline getirilmiş çiçekleri andıran düşüncelerini bildiklerinden bu aşk macerası onları daha da çok güldürüyordu. Ebedî zannedilebilecek matem şimdi buraya varmıştı.

Herkes gibi zavallı dulun kendisi de aldanmıştı; namussuz kadın onu büyümüşti kuşkusuz. Onu gayet iyi tanıyorlardı. Eskiden tiyatroda dansçıydı. Geçerken parmakla gösterip gülüyorlar, onlara sorulursa kırıltmalarıyla sarı saçlarının yalanladığı akıllı uslu kadın havalara biraz kızıyorlardı. Nerede oturduğunu ve dulun her akşam ziyaretine gittiğini bile biliyorlardı. Neredeyse saatlerini ve rotasını da söyleyeceklerdi...

Aylak öğle sonralarının boşluğunda meraklı burjuva kadınlar pencerelerinde oturup bütün konutlarda mevcut, pencerelerin dış denizliğine sabitlenmiş, dikiz aynası denilen küçük aynalardan onun gidiş gelişlerini gözetlerdi. Bu verevine aynalarda sokakların şüpheli sûretleri yer alır; bu parıltılı tuzaklar gelip geçenlerin bütün işlerini, hareketlerini, gülümsemelerini, bakışlarındaki bir anlık düşünceleri onlardan habersiz yakalar ve bütün bunları birinin pusuya yattığı evlerin içine yansıtır.

Böylece, aynaların ihaneti sayesinde Hugues'ün bütün gidiş gelişleri, Jane'le yaşadığı evlilik dışı birlikteliğin bütün ayrıntıları kısa zamanda öğrenildi. Israrlı yanılgısı, safça aldığı tedbirler,

onu ancak akşam karanlığı çökerken ziyaret etmesi, başlangıçta insanları gücendiren bu ilişkiyi gülünçleştirdi ve öfke kahkahalarla noktalandı.

Hugues hiçbir şeyden şüphelenmiyordu. Güneş batışına doğru evden çıkmayı, aslında pek yakındaki banliyöye kasten yolunu uzatarak yürümeyi sürdürüyordu.

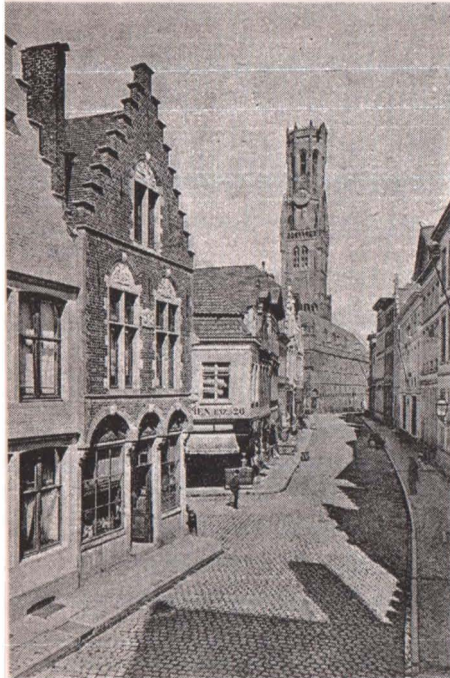
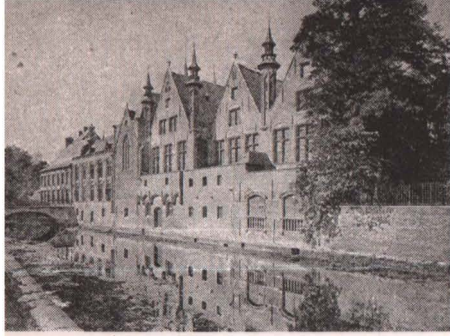
Alacakaranlıkta yapılan bu gezintilerin acısı ne kadar azalmıştı! Şehri, asırlık köprüleri, suyun iç çektiği ölümcül rıhtımları katediyordu. Akşam vakti çanlar hep ertesi günkü bir ölü anma ayinini haber veriyordu. Ah! O şiddetli, ama âdeta akıp giden, Hugues'den uzaklaşan, başka semalarda çınlayan çanlar...

Oluklar istedikleri kadar damlasın, köprülerin tünelleri soğuk gözyaşları döksün, su kenarındaki kavaklar teselli bulmaz cılız bir pınarın sızlanması gibi titresin, Hugues artık nesnelerin ızdırabını işitmiyor, şehri kanallarla âdeta kaskatı sargılanmış gibi görmüyordu.

Eski şehir, Hugues'ü dul bırakan Ölü Brugge, artık onu hafif bir hüznle yalayıp geçiyordu sadece; Hugues onun sessizliğinde, teselli bulmuş halde, sanki Brugge de mezarından çıkmış, eskisine benzeyen yeni bir şehir misali kendini sunarmış gibi yürüyordu.

Her akşam Jane'le buluşmaya giderken en ufak bir pişmanlık duymuyor, bir an olsun yeminini bozduğu, büyük bir aşkın parodiye dönüştüğü, ızdırabı terk ettiği hissine kapılmıyordu; dul bir kadının krepleriyle kaşmirlerine ilk kez kırmızı bir gülü iliştiirdiğinde iliklerinde gezinen ürpertiye bile hissetmiyordu.

VI

“Benzerlik, tanımlanması imkânsız, müthiş bir güce sahip!” diye düşünüyordu Hugues.

Benzerlik insan mizacının iki zıt ihtiyacını, alışkanlık ve yenilik ihtiyaçlarını karşılar. Alışkanlık insanın kuralı, ritmidir. Hugues bunu kaderinin çaresizliğini belirleyen bir şiddette yaşamıştı. Hep sevdiği bir kadınla on yıl birlikte yaşadığından, artık ona olan alışkanlığından vazgeçemiyordu, var olmayan kadınla ilgilenmeye, başka çehrelerde onun yüzünü aramaya devam ediyordu.

Öte yandan, yenilik merakı da alışkanlık kadar içgüdüsel. İnsan aynı varlığa sahip olmaktan bıkar. Tıpkı sağlık gibi mutluluğun da ancak tezat sayesinde tadına varırız. Aşk da kesintiye uğradığı zaman var olur.

İşte benzerlik bu ikisini içimizde uzlaştıran, ikisine eşit yer veren, müphem bir noktada onları birleştiren şeyin ta kendisidir. Benzerlik alışkanlıkla yeniliğin ufuk çizgisidir.

Özellikle aşkta bu tür bir işleyiş geçerlidir: eski kadına benzeyen yeni bir kadının cazibesi!

Yalnızlıkla acının uzun zamandır ruhun en ufak dalgalanmalarına duyarlı kıldığı Hugues’ün benzerlikten aldığı haz giderek artıyordu. Zaten dul kaldığından beri arzulanan benzerliklere dair bir içgüdüyle Brugge’ye yerleşmemiş miydi?

Hugues “benzerlik duyusu” diyebileceğimiz fazladan bir duyuya sahipti; bu cılız ve marazî duyu nesneleri binbir kılcal bağla birleştiriyor, incecik örümcek ağlarıyla ağaçları birbirine çatıyor, kendi ruhuyla teselli bulmaz kuleler arasında gayrimaddî bir iletişim kuruyordu.

Brugge’yi bu nedenle seçmişti; deniz Brugge’den âdeta büyük bir mutluluk misali geri çekilmişti.

Başından itibaren bir benzerlik olgusuydu, düşüncesi Gri Şehirler’in en önde gideniyle ahenkli olacaktı.

Her günün Azizler ve Ölüler Günlerini andırdığı Brugge sokaklarının o hüznü grisi! Sanki bu sokaklardan sürekli gelip geçen, hâkimiyet kurmuş rahibe başlıklarının beyazıyla rahip cübbelelerinin siyahı karıştırılarak oluşturulmuş bir gri. Ebediyen yarı matemdeki, esrarengiz bir gri!

Sokaklar boyunca cepheleler sonsuz bir renk tonlaması sergiler: Kimi uçuk yeşile boyanmıştır, kimi araları beyaz harçlı solmuş tuğlalardan yapılmıştır, ama hemen onların yanı başında siyah olanlar da vardır; bu sert karakalemlerin, gravürlerin mürekkepleri yanlarındaki hafif açık tonları düzeltir, telafi eder; yine de hepsinin bileşiminden etrafa dağılan, havada yüzen, rıhtım misali sıralanmış duvarlar boyunca yayılan ton gridir.

Çanların ezgisi de daha ziyade siyah tonunda hayal edilir ya da yumuşayarak, havada eriyerek yine gri bir uğultu halinde kanal sularının üstünde sürüklenir, seker, dalgalanır.

Suyun kendisi de, onca yansımaya, gökyüzünün mavi köşelerine, damların kiremitlerine, süzülen kuğuların kar beyazına, kıyıdaki kavakların yeşiline rağmen renksiz sessizlik yolları halinde bütünleşir.

Şehirde bir iklim mucizesi sonucu, karşılıklı bir nüfuz ediş mevcuttur; atmosferdeki bilinmez hangi kimya, aşırı parlak renkleri nötrleştirir, bir rüya homojenliği, daha çok gri denilebilecek bir yarı uyku karışımı yaratır.

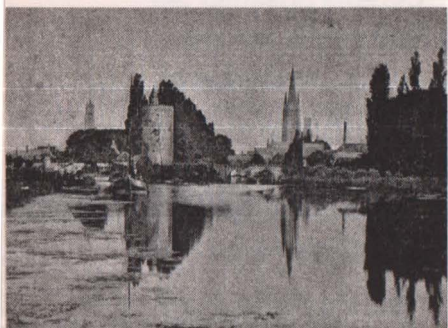
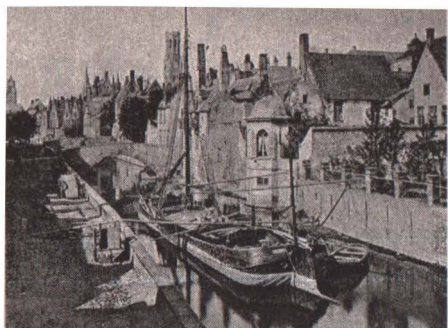
Sanki sık sık görülen sis, Kuzey semalarının puslu ışığı, rıhtımların graniti, durmayan yağmur ve dolaşan çan seslerinin bileşimi havanın rengini etkilemiştir; ayrıca bu yaşlı şehirde zamanın ölü külleri, kum saatinde akıp giden yılların tozu her şeyin üzerine sessizce yığılır.

İşte Hugues bu nedenle oraya çekilmek istemişti; son enerjisinin fark ettirmeden, kaçınılmaz biçimde o incecik ebediyet tozunun altında kuma oturuşunu, batışını ve ruhunun şehirle aynı renge, griye dönüşmesini hissetmek için!

Şimdi benzerlik duygusu, neredeyse mucizevî, sert bir dönüşle yine etkisini gösteriyordu, ama ters yönde. İlk hatıralarından çok uzak olan bu Brugge'de hepsini diriltecek olan bu çehre nasıl, kaderin hangi cilvesiyle aniden ortaya çıkmıştı?

Her hâlükârda, Hugues nasıl bir zamanlar kendisiyle şehir arasındaki benzerlikle coştuyorsa, bundan böyle de Jane'le ölü karısı arasındaki inanılmayacak benzerliğin sarhoşluğuna kendini bıraktı.

VII

Hugues'ün Jane'le ilk karşılaşmasından bu yana birkaç ay geçmişti bile; bu süre içinde onu hayata döndüren yalanı bozacak hiçbir şey olmamıştı. Hayatı ne kadar değişmişti! Artık kederli değildi. Muazzam bir boşluğun içindeki yalnızlık duygusunu yaşamıyordu artık. Jane onu temelli uzaklaşmış, ulaşılmaz gibi görünen eski aşkına kavuşturmuştu; nasıl ki suda ayın bire bir sûretini görürsek, Hugues de bu aşkı Jane'de görüyor, onda buluyordu. O güne kadar da kötü bir rüzgârın esmesiyle bu yansımanın kusursuzluğunu bozacak en ufak bir kırışma, en ufak bir ürperti olmamıştı.

Bu benzerliğin yanılsamasında onurlandırmaya devam ettiği, kesinlikle ölü karısıydı; o kadar ki, tapıncına, hatırasına sadakatini bir an bile kaybettiğini düşünmemişti. Her sabah, tıpkı vefatının ertesi sabahı yaptığı gibi karısının muhafaza ettiği yadigârlarının karşısında –aşkın çarmıha geriliş yolunun durakları misali– ibadetini yerine getiriyordu. Salonların sessiz loşluğunda, panjurlar hafif aralık, asla yerleri değiştirilmeyen mobilyaların arasında uyanır uyanmaz gidip karısının portreleri karşısında bir kez daha duygulanırdı: şurada genç kızlığında, nişanlanmalarından kısa süre önce çekilmiş bir fotoğraf; bir panonun ortasında, camdaki yansımalar yüzünden kâh saklanıp kâh ortaya çıktığı, kesintili bir siluet olarak görüldüğü büyük bir pastel boya portresi; beride, bir sehpanın üzerinde çerçevesi savatlı bir

başka fotoğraf, son yıllarında çekilmiş, artık rahatsızlığının belli olduğu, bükülmüş bir zambağı çağrıştırdığı bir portre... Hugues bu resimlere dudaklarını kondurup ayin tabağıymış, kutsal bir yadigârmiş gibi öperdi.

Ayrıca her sabah ölünün billur kutuya görünecek şekilde yerleştirilmiş duran saçlarına bakardı. Ama olsa olsa kutunun kapağını açardı. Saç örgüsünü eline almaya, parmaklarına dolamaya cesaret edemezdi. Bu saç örgüsü kutsaldı! Bizzat ölünün bir parçasıydı, bu cam tabutta daha rahat uyuyabilmek için mezar-dan kaçıp kurtulmuştu. Fakat bir ölüye ait olduğu için, yine de ölüydü ve asla dokunulmaması gerekirdi. Sadece bakmakla, el değmemiş halde durduğunu saptamakla, belki evin hayatının bağlı olduğu bu saç örgüsünün varlığından emin olmakla yetinmek gerekirdi.

Hugues bu şekilde saatler boyunca hatıralarını canlandırır, bu arada salonların kapalı sessizliğinde başının üzerindeki avize-den kristal titreşimleri hafif bir yakınmanın serpintisi misali etrafa saçılırdı.

Sonra da, tapıncının son durağına gider gibi Jane'in evine giderdi. Jane saçların tamamına canlı halleriyle sahipti; Jane âdetâ ölünün kendisine en benzer fotoğrafıydı. Hatta bir gün daha özel bir özdeşlik yanılsamasını yaşamak isteyen Hugues'ün aklına garip bir fikir gelmiş, fikrin cazibesine derhal kapılmıştı.

Karısından muhafaza ettikleri yalnız ufak tefek eşyaları, ıvır zıvırı, portreleri değildi, onun her şeyini saklamak istemişti, sanki sadece evde yokmuş gibi. Hiçbir şey atılmamış, verilmemiş, satılmamıştı. Odası sanki dönebilirmiş gibi hep hazır, derli toplu ve aynıydı; kutsanmış şimşir dalı her yıl yenilenirdi. Eski çamaşırları eksiksiz halde çekmecelere yerleştirilmiş durur, küçük keselere doldurulmuş lavantalarla kullanılmamaktan hafif sararmış olarak muhafaza edilirdi. Elbiseleri, eski kıyafetlerinin hepsi de dolaplarda asılı dururdu; hareketten yoksun ipekler ve poplinler.

Hugues zaman zaman onları tekrar görmek ister, hiçbir şeyi unutmamaya, kederini ebedileştirmeye özen gösterirdi...

Tıpkı inanç gibi aşk da küçük işlemlerle canlı tutulur. Bir gün tuhaf bir istek duydu içinde ve zihni anında bu fikrin esiri oldu; artık gerçekleştirilmesi şarttı: Jane'i o elbiselerden birinin içinde, ölü karısı gibi giyinmiş olarak görmek. Zaten son derece benzer olan Jane'e, çehresinin özdeşliğine, bir zamanlar tıpatıp benzer bir bedende gördüğü bu kıyafetlerden birinin özdeşliğini eklemek. Bu sayede iyice karısının geri dönüşü gibi olacaktı.

Jane'in ona doğru böyle bir kıyafetle yürüyeceği an ilahi bir an olacaktı, zamanı ve gerçekleri feshedecekti, onu mutlak unutuşa taşıyacaktı!

Fikir bir kez kafasına girdikten sonra sabitlendi, saplantıya dönüştü, dırdırını sürdürdü.

Hugues kararını verdi: Bir sabah, değerli elbiselerden birkaçını taşımak üzere yerleştirebileceği bir bavulu tavanarasından indirmesi için yaşlı hizmetkârını çağırdı.

"Seyahate mi çıkacaksınız beyefendi?" diye sordu yaşlı Barbe; eskiden dünyadan elini eteğini çekmiş yaşayan efendisinin yeni

hayat tarzını anlamıyor, dışarı çıkışlarını, dönmeyişlerini, dışarıda yemek yemelerini gelgeç hevesler olarak yorumluyordu.

Hugues Barbe'ın yardımıyla kıyafetleri askılarından indirip ayırdı, uzun müddet hareketsiz kalan dolaba bulutlar halinde dağılıveren tozları silkeledi.

İki elbise seçti; ölü karısının son satın aldıklarıydı; onları özenle bavula yerleştirdi, eteklerini yaydı, plilerini kıvrıdı.

Barbe hiçbir şey anlamıyor, ama asla dokunmadıkları kıyafetlerin dağıtılması onu dehşete düşürüyordu. Satılacak mıydı? Cesaretini toplayıp konuştu:

"Zavallı hanımefendi görse ne derdi?"

Hugues ona baktı. Yüzü solmuştu. Tahmin etmiş olabilir miydi? Biliyor olabilir miydi?

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Düşünüyorum da," diye cevap verdi Barbe, "benim Flandra'daki köyümde ölen birinin üst başını hemen haftasına satmadıysanız, kendi ömrünüzün sonuna kadar saklamanız gerekir; yoksa siz vefat edinceye kadar o ölü arafta kalır."

"Hiç merak etmeyin" dedi Hugues teskin olarak. "Hiçbir şeyi satmaya niyetim yok. İnancınıza katılıyorum."

Dolayısıyla Barbe az sonra, efendisinin söylediklerine rağmen bavulu bir faytona yükleyip gittiğini görünce hayretler içinde kaldı.

Hugues çılgınca fikrini Jane'e nasıl aktaracağını bilemiyordu, çünkü –ölü karısına yönelik incelik ya da edep diyebileceğimiz bir duyguyla– geçmişinden ona hiç söz etmemiş, onda izini sürdüğü tatlı ve zalim benzerliğe bir göndermede dahi bulunmamıştı.

Bavulu götürdüğünde Jane hafif çığlıklar atarak zıplayıp hopladı: "Ne güzel sürpriz!" Onu memnun ettiği belliydi. "Nedir? Hediye mi? Elbise mi?"...

"Evet, elbiseler" dedi Hugues düşünmeden.

"Ah, ne tatlısın! Yani birden çok mu?"

"İki."

"Ne renk? Çabuk! Bakayım!" Jane elini öne uzatıp yaklaştı, anahtarı istedi.

Hugues ne diyeceğini bilemiyordu. Konuşmak, kendini ele vermek, iradesiz biri gibi boyun eğdiği marazî arzuyu ona açıklamak istemiyordu.

Bavul açıldığında Jane elbiseleri çekip çıkardı, hızla göz gezdirdi; hayal kırıklığına uğradığı belliydi:

"Ne çirkin modeller! Şu ipeklinin deseni de ne kadar eski moda! Neredenaldın bu elbiseleri böyle? Eteğindeki şu plilere bak! Bunlar on yıl önce giyiliyordu. Benimle alay ediyorsun herhalde!..."

Hugues hayretler içinde kalmış, çok utanmıştı; söyleyecek bir şey, bir açıklama bulmaya çalışıyordu; doğruyu değil de, inandırıcı bir başka açıklama. Saçmalığını anlamaya başlamış olmasına rağmen fikir hâlâ kafasını kurcalıyordu.

Ah, bir razı olsa! Bir dakikalığına olsun şu elbiselerden birini giyse! Onu eski karısının kıyafetiyle gördüğü o bir dakika Hugues için gerçekten benzerliğin zirvesi, unutuşun sonsuzluğu olacaktı.

Tatlılıkla açıkladı: Evet! Eski elbiselerdi bunlar... ona miras kalmıştı... bir akrabasının elbiseleri... şaka yapmak istemişti... onu

bu eski elbiselerden birinin içinde görmek istemişti. Delilikti, ama canı istemişti... bir dakikacık olsun!...

Jane hiçbir şey anlamıyordu; gülüyor, elbiseleri evirip çeviriyor, dökümlü, neredeyse hiç solmamış ipekli kumaşı beğeniyor, ama eskiden moda ve şıklık kabul edilen bu acayip, biraz gülünç modele şaşıp kalıyordu...

Hugues ısrar ediyordu.

"Ama çirkin bulacaksın beni!"

İlk anda bu fantezi karşısında dehşete düşen Jane, sonunda o tapon kıyafetleri giymenin komik olacağına hükmetti. Gülerek, çocuklaşarak sabahlığını çıkardı, kolları çıplak, korsesini örten korsajını düzeltti, gömleğinin dantelleriyle birlikte içine kıvrıldı ve elbiselerden dekolte olanı üzerine geçirdi... Aynanın karşısında ayakta duran Jane kendini bu kıyafetle görünce güldü: "Eski portrelere benzedim!"

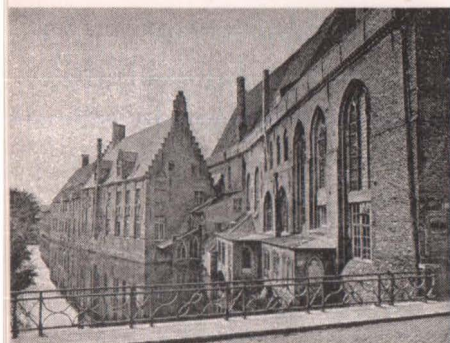
Pozlar veriyor, eğilip bükülüyordu; kendini boydan görebilmek için eteklerini kaldırıp masanın üstüne çıkarken hâlâ gülüyordu; göğsünün hareketiyle gömleğinin iyice sıkıştırılmamış, kendisi kadar edepli olmayan ucu korsajından çıkıp çıplak teninde boy gösterdi ve çamaşırın mahremiyetini ortaya serdi.

Hugues düşünceliydi. Yüce bir zirve olarak hayal ettiği bu dakika kirlenmiş, bayağılaşmıştı. Jane bu oyundan hoşlanmıştı. Şimdi de öteki elbiseyi prova etmek istiyordu; çılgınca bir neşeye kapılıp eskisi gibi dans etmeye, hoplayıp zıplamaya koyuldu.

Hugues ruhunda giderek artan bir sıkıntı hissediyordu; acımasız bir karnavaldaymış izlenimi edindi. Fiziksel uyuşmanın yanılması ilk kez yetersiz kalmıştı. Yine etkisini göstermişti, ama zıt

yönde. Benzerlik olmasa Jane ona sadece bayağı görünecekti. Fakat benzerlik olunca, bir an ölüyü tekrar karşısında, ama çehre ve elbisenin aynı olmasına rağmen rezil halde görmüş gibi korkunç bir izlenime kapıldı – aynı izlenimi ayin alayının düzenlendiği günün akşamında Meryem Ana ya da Üç Meryemler rolünü oynamış kadınları üzerlerinde aynı mantolar, aynı sofu tüniklerle, ama biraz sarhoş, karanlıkta kanayan yaraları andıran sokak lambalarının altında, mistik bir karnavala dönüşmüş halde gördüğümüzde de ediniz.

VIII

Mart ayında bir pazar sabahı, Paskalya günü, efendisi yaşlı Barbe'a öğle yemeğini de, akşam yemeğini de evde yemeyeceğini, akşama kadar izinli olduğunu söyledi. Barbe çok sevindi; madem izin günü bayramla çakışıyordu, külliye gidecek, ayinlere katılacaktı: Büyük Missa ayini, ikinci duası, akşam duası; günün geri kalanını da külliye'nin belli başlı manastırlarından birinde yaşayan akrabası Rahibe Rosalie'de geçirecekti.

Külliye gitmek Barbe'ın en büyük zevklerinden, nadir zevklerinden biriydi. Orada herkes onu tanırdı. Rahibeler arasında birçok arkadaşı vardı; çok yaşlandığında, biraz tasarruf yapmış olacağı zaman, kendi de külliyede rahibe olmayı, son günlerini yaşlı fildişi başlarını saran başlıklarıyla nice mutlu rahibe gibi bitirmeyi hayal ederdi.

Hele bu mart başı sabahında, sevgili külliyesine coşkuyla, çevik adımlarla yürüyor, kapüşonlu koca siyah peleriniyle çan gibi sağdan sola yalpa vuruyordu. Uzaktan duyulan çan sesleri adımlarına tempo tutar gibiydi; aynı anda çalan bu küçük kilise çanlarının arasında, her on beş dakikada bir, büyük çanın tiz, titrek müziği, sanki camdan bir klavyede çalınan bir ezgi...

Baharın ilk yeşillikleri banliyöye bir kır havası vermişti. Barbe otuz yılı aşkın bir süredir şehirde hizmetkârlık yaptığı halde, bütün benzerleri gibi o da köyünün ısrarlı hatırasını muhafaza ediyordu; birkaç çimen ya da yaprakla duyulan bir köylü ruhuna sahipti.

O güzel sabah vakti! Aydınlık güneşin altında sevinçle yürüyor, bir kuşun ötüşü, kırsal denebilecek bu mahallede Minnewater'ın –aşk gölü diye çevrilse de daha güzeli, sevdalanılan göldür!– seçkin manzaralarında yeşeren taze filizlerin kokusu onu heyecanlandırıyordu; bu uyuklayan gölü, ilk komünyon ayınındeki çocukların yüreğini çağrıştıran nilüferleri, küçük çiçeklerle dolu çimenlik kıyıları, ulu ağaçları, ufukta kollarını sallayan değirmenleri görünce Barbe bir kez daha kırlardan geçerek çocukluğuna doğru dönüş yolculuğuna çıkmış gibi bir izlenime kapıldı...

Dindar bir kadındı; bir miktar İspanya Katolikliğinin varlığını sürdürdüğü, kuruntularla korkunun güvene ağır bastığı, cennet özleminden çok cehennem korkusunun hâkim olduğu Flandra'ya özgü inanca sahipti. Bununla birlikte bu ırka mahsus dekora düşkünlük, çiçeklerle tütsünün, dökümlü kumaşların hazzı da bu inançta mevcuttur. İşte bu yüzden külliye'nin kemerli kapısından geçip mistik mekâna adım atarken yaşlı hizmetkârın bulanık zihni ayinlerin ihtişamıyla peşinen coşuyordu.

Daha şimdiden etrafa bir kilise sessizliği hâkimdi; dışarıda damla damla göle akan cılız pınarların sesi bile dua eden dudakların mırıltısı gibi geliyordu kulağa; komünyon masası örtüleri gibi beyaz, alçak duvarlar, manastırları çepeçevre dolanıyordu. Ortada gü, sık bir çimenlik, Paskalya kuzusunu çağrıştıran bir koyunun otladığı bir Jean Van Eyck çayırı.

Azizelerin, mübarek kişilerin adını taşıyan sokaklar dönerek, çatallanarak, birbirine dolanarak, uzayarak bir ortaçağ köyü, şehrin içinde kendi başına, daha da ölü küçük bir kent oluşturuyor. O kadar boş, o kadar suskun, o kadar bulaşıcı bir sessizliğe gömülü ki, insan orada hasta evindeymiş gibi usul usul yürüyor, alçak sesle konuşuyor.

Yoldan geçen biri yaklaşıp gürültü edecek olsa insana anormal, günah gibi geliyor. Orada, o ölgün atmosferde ancak kimi rahibelerin ayakları yeri okşarcasına dolaşması makul; çünkü onlar yürümekten çok kayıyormuş gibi görünüyor; onlar birer kuğu, uzun kanallardaki beyaz kuğuların kız kardeşleri. Barbe org sesiyle ilahilerin yankılandığı kiliseye yöneldiğinde gecikmiş olan birkaç rahibe, çimenlik sette, karaağaçların altında hızlı hızlı yürüyordu. Barbe kiliseye koro yerinin yanında iki sıra halinde uzanan oymalı ahşap dua iskemlelerinde yerlerini almak üzere ilerleyen rahibelerle birlikte girdi. Rahibelerin başlıkları yan yana dizilmiş, güneş vitraylara vurduğunda kırmızı ve mavi yansımalarla bezenen beyaz ketenden kanatları kıpırtısızdı. Barbe uzaktan diz çökmüş cemaat rahibeleri grubuna, İsa'nın zevceleri ve Tanrı'nın hizmetkârlarına gıptayla bakıyor, bir gün kendi de onların arasında yer almayı umuyordu...

Kilisenin yan neflerinden birinde, kendisi gibi kilise mensubu olmayan birkaç müminin, yaşlılar, çocuklar ve nüfusu azalan külliye de barındırılan yoksul ailelerin arasında yerini almıştı; okumayı bilmeyen Barbe elindeki iri tespihi çekiyor, dudaklarını oynatarak dua ediyor, ara sıra Başrahibe'den bir sonra, dua iskemlelerinin ikincisinde bulunan akrabası Rosalie'nin olduğu yere doğru bakıyordu.

Yanan mumlarla ışıl ışıl kilise ne kadar güzeldi. Bağışların toplandığı sırada Barbe gidip dövme demir bir mum tablasının yanında duran zango  rahibeden küçük bir mum aldı; az sonra yaşlı hizmetkârın mumu da tablada yandı.

Diğerlerinin arasında seçebildiği mumunun ne kadar yandığını ara sıra kontrol ediyordu.

Ah, ne kadar mutluydu! Rahipler kilisenin Tanrı'nın evi olduğu-nu söylemekte ne kadar haklıydılar! Bilhassa burası, kürsüde rahibelerin ancak meleklerin sahip olabileceği tatlılıktaki sesleriyle ilahi söylediği manastır.

Barbe harmonyumu, güzel örtüler gibi bembeyaz açılan ilahileri dinlemekten hiç bıkmıyordu.

Bu arada dua tamamlanmış, ışıklar s nd r l yordu.

Rahibeler hep birlikte, başlıklarında bir ürperti gezinerek dışarı çıktılar – havalanan, yeşil bahçeye bir an beyaz kanatlar eken bir martı sürüsünün geçişi. Barbe akrabası Rahibe Rosalie'yi izlemişti, ama saygılı, ölçülü bir mesafeden; sonra, onun manastır binasına girdiğini görünce adımlarını hızlandırdı ve az sonra o da içeri girdi.

Cemaati oluşturan her konutta rahibeler bir arada yaşar. Kimilerinde    dört kişi, kimilerinde ise on beş, yirmi. Rahibe Rosalie'nin manastırı kalabalıktı; Barbe içeri girdiğinde kiliseden yeni dönmüş olan rahibelerin hepsi işliğin dev salonunda sohbet ediyor, gülüşüyor, birbirlerine sesleniyorlardı. O gün bayram olduğundan dikiş sepetleri, dantel kasnakları bir köşeye kaldırılmıştı. Bazıları  ndeki küçük bahçede bitkileri, etraf-ları şimşirlerle çevrili tarhlardaki gelişmeyi inceliyordu. Kimileri genç bazılarıysa aldıkları armağanları, şeker kaplı Paskalya

yumurtalarını gösteriyordu. Barbe biraz çekinerek hangi oda-ya, akın akın ziyaretçilerin geldiği hangi görüşme salonuna git-se akrabasının peşinden gidiyor, tek başına kalmaktan, davetsiz misafir gibi görünmekten korkuyor, her zamanki gibi yemeğe kalmasını teklif etmelerini biraz endişeyle bekliyordu. Belli olmazdı! Ya bugün çok akraba geldiyse, yer kalmadıysa?

Rahibe Rosalie yanına gelip de başrahibe adına onu davet ettiğinde Barbe rahatladı; akrabası onu yalnız bıraktığı için özür dilledi, çok işi vardı, rahibeler ev işlerini sırayla idare ediyordu, bu hafta da sıra ondaydı.

“Yemekten sonra sohbet ederiz,” diye ekledi. “Zaten sizinle ciddi bir şey konuşacağım.”

“Ciddi mi?” diye sordu Barbe korkarak. “Öyleyse hemen söyleyin.”

“Vaktim yok... sonra konuşuruz...”

Sonra da yaşlı hizmetkârı şaşkın bırakıp koridorlarda kayboldu. Ciddi bir şey mi? Ne olabilirdi ki? Kötü bir olay mı? Ama Barbe’in dünyada bağlı olduğu hiçbir şeyi, bu yegâne akrabasından baş-ka kimsesi yoktu.

Demek ki kendisiyle ilgiliydi. Ona ne kusur bulunabilir, ne ka-bahati olabilirdi? Hayatında iki paralık da olsa hile yapmamıştı. Günah çıkarmaya gittiğinde söyleyecek şey, kendine yakıştıra-cak günah bulamazdı.

Barbe endişe içindeydi. Rahibe Rosalie onunla konuşurken yü-zü çok asıktı, neredeyse tersti! Günün o güzel neşesinden eser kalmamıştı. Artık gülmek, şurada neşe içinde gevezelik eden, başlanan dantelleri, makaraların karmakarışık ipliklerinden

ıkan yeni bir deseni inceleyen gruplara karışmak gelmiyordu içinden.

Hepsinden ayrı, tek başına bir iskemlede oturmuş, Rahibe Rosalie'nin söyleyeceği meçhul şeyi düşünüyordu.

Uzun yemekhanede, yüksek sesle dua edildikten sonra sofraya oturduklarında Barbe pek az yiyebildi, yediğinden de bir tat almadı; sağlıklı, pembe tenli rahibelerin, kendi gibi akraba olan diğerk bazı misafirlerin bu bayram ve pazar yemeğinin tadını çıkardığını görüyordu. O gün Tours şarabı ikram ediliyordu, kıvamlı, altın rengi bir ayin şarabı. Barbe endişelerini giderir düşüncesiyle bardağına doldurulan şarabı içip bitirdi. Migren ağrısı tuttu.

Yemek bitmek bilmemişti. Sona erdiğinde Barbe doğru Rahibe Rosalie'ye koşup bakışlarıyla sorguladı. Akrabası onun telaşını görünce hemen yatıştırmaya girişti.

"Önemli bir şey değil Barbe! Durun arkadaşım, böyle telaşlanmayın."

"Ne var?"

"Hiç! Vahim bir şey sayılmaz. Size küçük bir tavsiyede bulunmam gerek."

"Ah, korkuttunuz beni..."

"Vahim değil derken, şu andan bahsediyorum. Ama ileride vahim hale gelebilir. Mesele şu: İş değiştirmeniz gerekebilir."

"İş değiştirmek mi? Niye peki? Beş yıldır M. Viane'ın yanında çalışıyorum. Onu çok bedbaht haldeyken gördüğüm için bağlandım kendisine; o da bana. Dünyanın en namuslu adamı."

"Ah, zavallı kızcağızım, ne kadar safsınız! Öyle değil işte! Dünyanın en namuslu adamı değil."

Barbe'in benzi solmuştu, sordu:

"Ne demek istiyorsunuz? Efendim ne kötülük yaptı?"

Bunun üzerine Rahibe Rosalie şehirde dolaşan ve kapalı, sakın külliye kadar yayılmış olan söylentileri, bir zamanlar o dokunaklı, teselli bulmaz dulluk acısını herkesin takdir ettiği adamın ahlaksızlığını anlattı. Ne olmuştu, iğrenç bir şekilde teselli bulmuştu! Bir kötü kadınla, eski bir tiyatro dansözüyle düşüp kalkıyordu şimdi...

Barbe titriyor, her kelimeyle birlikte içindeki isyanı bastırıyordu; akrabasına saygı duyduğundan, kendisi için inanılması imkânsız birer hakaret olan bu ifşaatlar onun ağzında doğruluk ve kesinlik kazanıyordu. Barbe'in hiçbir mana veremediği hayat tarzındaki onca değişikliğin, sık sık dışarı çıkışların, gidip gelmelerin, dışarıda yemelerin, geç saatte dönmelerin, gece dönmemelerin sebebi bu muydu yani?

Rahibe devam ediyordu:

"Düşünün Barbe, namuslu, Hristiyan bir hizmetkâr, hovardalığa başlayan bir erkeğin hizmetinde çalışmaya devam edebilir mi?"

Barbe hovarda lafını duyunca patladı; imkânsızdı! Bunların hepsi iftiraydı, Rahibe Rosalie de o iftiralara inanmıştı. Onun gibi iyi bir efendi, karısına tapan bir erkek olamazdı! Hâlâ her sabah onun ölmüş karısının portrelerine bakıp bakıp ağladığını, saçlarını kutsal bir yadigâr misali muhafaza ettiğini Barbe gözleriyle görüyordu.

Rahibe Rosalie sakin bir tonda, "Anlattıklarım doğru" diye cevap verdi. "Ben her şeyi biliyorum. O kadının oturduğu evi bile biliyorum. Şehre inerken yolumun üstünde kalıyor ev, M. Viane'ı birkaç kere eve girerken, evden çıkarken gördüm."

Bu çok kesin bir bilgiydi. Barbe köşeye sıkışmış gibiydi. Cevap vermedi, alınının ortasında derin bir çizgi ve kırışıklarla düşünceye daldı.

Sonra tek bir kelimeyle, "Düşüneceğim," diye karşılık verdi; akrabası da işinin başına dönmesi gerektiğinden bir süreliğine izin istedi.

Yaşlı hizmetkâr bütün umutlarına aykırı düşen, geleceğini mahveden bu haber karşısında aptallaşmış, gücü tükenmiş, kafası karışmış halde kalakaldı.

Her şeyden önce efendisine bağlıydı, ondan ayrılmak Barbe'ı üzecekti.

Ayrıca bu kadar iyi, rahat, kârlı bir işi nereden bulacaktı? Bu yaşlı bekâr evinde tasarruf yapabilir, günlerini külliye de tamamlamak için şart olan küçük çeyizi toparlayabilirdi. Öte yandan Rahibe Rosalie de haklıydı. Başkalarının rezalet olarak gördüğü bir hayat yaşayan bir erkeğin evinde kalmaya devam edemezdi.

Dua etmeyen, Kilise'nin kurallarına uymayan, mevsim başlarında, Paskalya öncesinde oruç tutup perhiz yapmayan dinsizlerin evinde çalışamayacağını biliyordu. Aynı mantık sefihler için de geçerliydi. Hatta onlar en büyük günahı, vaizlerin vaaz ve inzivalarında en çok cehennem ateşiyle tehdit ettiği günahı işliyordu. Barbe ise Sefahat'le bu uzaktan ilişkiden bile kaçan, lafını duyduğunda istavroz çıkaran biriydi.

Nasıl karar verecekti? Cemaatle birlikte tekrar kiliseye giderek katıldığı ikindi ve akşam duaları süresi boyunca aynı şaşkınlık içindeydi. Zihnini aydınlatсын diye Kutsal Ruh'a dua etti; duaları kabul olundu, çıkarken kararını vermişti.

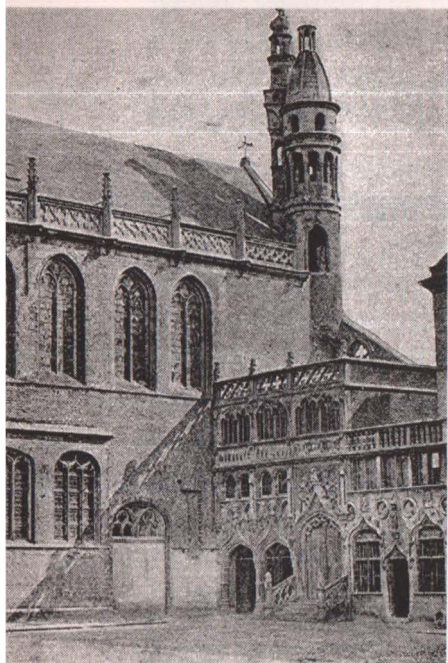
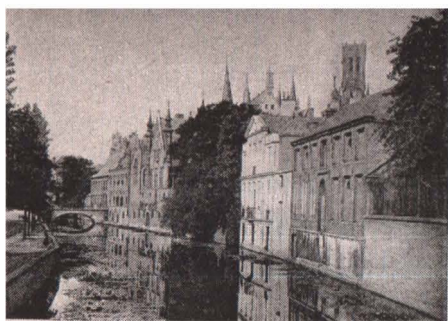
İçinden çıkılması zor, kendi muhakemesini aşan bir mesele olduğuna göre, buradan doğru Kutsal Bakire kilisesine, hep günah çıkardığı papaza gidecek, onun vereceği hükmü boynunu büküp uygulayacaktı.

Az önce öğrendiklerini baştan sona anlattığı papaz bu basit, dürüst kadını yıllardır tanıyor, kolaylıkla vesveseye kapıldığını ve zavallı bulanık ruhunun bu yüzden gerçekten dikenli bir taş taşırmış gibi göründüğünü biliyordu; onu teskin etmeye çalıştı, aceleyle hareket etmeyeceğine dair söz aldı; efendisiyle ilgili söylenenler doğruysa ve gerçekten kabahat ettiyse de Barbe'la ilgili olarak durum değişebilirdi; buluşmalar evin dışında gerçekleştiyse Barbe'ı ilgilendirmezdi, en azından heyecana kapılmasını gerektirecek bir durum yoktu; ancak sözkonusu fahişe yemeğe olsun olmasın ziyarete, efendisinin evine gelirse, Barbe bu durumda sefahate suç ortağı olamazdı, hizmet etmeyi reddedip işten ayrılması gerekirdi.

Barbe iki ihtimali iki kere tekrarlattı; sonra, nihayet anladığında günah çıkarma bölmesinden çıktı, kısa bir duanın ardından kilseden de çıkıp Rosaire rıhtımına, sabah memnun mesut ayrıldığı eve yöneldi; er veya geç o evi terk etmesi gerekecekti (kesinlikle hissediyordu!)....

Ah! Uzun süre sevinçli olmak ne zordu! Barbe ölü sokaklardan geçiyor, şafağın yeşil banliyösünü, Missa ayinini, beyaz ilahileri, akşam karanlığına gömülmekte olan her şeyi özlüyordu; yakında gerçekleşecek ayrılıkları, yeni çehreleri, ölümcül günahı

işleme halindeki efendisini düşünüyordu; ve kendini de, günlerini külliyyede tamamlama umudu artık kalmadığına göre, buna benzer bir akşam vakti, pencereleri kanala bakan düşkünlerevinde bir başına ölürken canlandırıyordu gözünde...

IX

Hugues aklına esen acayip fanteziye uyup Jane'e ölünün modası geçmiş elbiselerinden birini giydirdiği günden beri büyük hayal kırıklığına uğramıştı. Hedefini aşmıştı. İki kadını birleştirmekte ısrar edince benzerlik azalmıştı. İkisi birbirlerinden uzakta, aralarında ölümün sisiyle durdukları sürece yanılısama mümkünü. Fazla yaklaştırılınca farklar görünür oldu.

Başta, aynı çehreyi bulmuş olmak gözünü kamaştırmışken heyecanı ona suç ortaklığı ediyordu; sonra, paralelliği ayrıntılarda da aradıkça küçücük farklar onu kıvrandırmaya başladı.

Benzerlikler daima çizgilerde ve bütündedir. Ayrıntılar didikle-nirse her şey farklılaşır. Ne var ki Hugues değişenin kendi bakış açısı olduğunu fark etmiyor, giderek daha titizlikle karşılaştırmalar yapıyor, kusuru Jane'e buluyor ve onun baştan aşağı değiştiğini sanıyordu.

Tamam, gözleri hep aynı gözlerdi. Ama gözler ruhun penceresiye, bugün bu gözlerden görünen, ölünün hâlâ varlığını hissettiren gözlerinden görünen ruhtan farklı bir ruhtu. Önceleri uysal ve ölçülü olan Jane yavaş yavaş gevşiyordu. Bir kulis ve tiyatro havası çıkıyordu ortaya. Samimiyet davranışlarına rahatlık, tavırlarına şamatacı, savruk bir neşe, konuşmalarına serbestlik getirmişti; eskisi gibi evde bütün gün kılıksız halde, sabahlıkla, saçları darmadağın geziyordu. Hugues'ün seçkinliği inciniyordu. Bununla birlikte evine gitmeye devam ediyor, kaçak sanıyı

tekrar ele geçirmeye çalışıyordu. O geçmek bilmeyen saatler! Somurtkan akşamlar! O sese ihtiyacı vardı. Karanlık dalgaları hâlâ susuzluğunu gideriyordu. Aynı anda da söylenen sözlerle üzülüyordu.

Öte yandan Jane de Hugues'ün karamsar ruh halinden, uzun suskunluklarından bıkiyordu. Artık Hugues akşama doğru geldiğinde Jane eve dönmemiş oluyor, şehir gezmeleriyle, dükânlarda alışverişle, elbise provalarıyla oyalanıyordu. Hugues onu ziyarete başka saatlerde, günün ortasında, sabah ya da öğleden sonra da gidiyordu. Çoğunlukla dışarı çıkmış oluyor, evde oturmaktan hoşlanmıyordu artık, sıkılıyordu, sokaklarda koşuşturuyordu sürekli. Nereye gidiyordu? Hugues'ün bildiği hiçbir kadın arkadaşı yoktu. Hugues onu bekliyordu; tek başına olmaktan hoşlanmıyor, o dönünceye kadar etrafta dolaşmayı tercih ediyordu. Endişeli, kederli, görölmekten ürkerek, amaçsız, gelişigüzel, bir kaldırımdan diğerine yürüyor, yakındaki rıhtımlara uzanıyor, su kıyısında gidip geliyor, ağaçların iniltisiyle hüznü simetrik meydanlara çıkıyor, gri sokakların sonsuz dolambacına dalıyordu.

Ah, hep o Brugge sokaklarının grisi!

Hugues bu grinin etkisini ruhunda giderek daha fazla hissediyordu. Bu yaygın sessizlik, –Kutsal Kan Şapelinde mum yakmaktan dönen siyah pelerinli, kapüşonlarını başlarına geçirmiş,

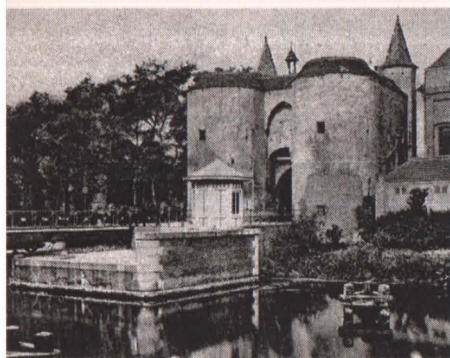
gölgeyi andıran birkaç yaşlı kadın dışında— kimselerin gelip geçmediği boşluk ona da bulaşıyordu. İlginçtir, yaşlı kadınlar en çok eski şehirlerde görülür. Yaşlanmış, suskun, âdeta bütün kelimelerini harcamışçasına yürürler – şimdiden toprağın rengine bürünmüşlerdir... Hugues onları neredeyse fark etmiyor, gelişigüzel yürürken eskinin acısıyla şimdinin kaygılarına fazlasıyla gömülmüş oluyordu. Kurulmuş gibi Jane'in evine dönüyordu. Yine kimse yok!

Tekrar yürümeye koyuluyor, duraksıyor, daracık sokaklarda dönüp duruyor ve farkına varmadan Rosaire Rıhtımına varıyordu. Bunun üzerine kendi evine dönmeye karar veriyordu; Jane'e daha sonra gidecekti, akşama; bir koltuğa oturup bir şeyler okumaya çalışıyordu; az sonra yalnızlıktan boğuluyor, uzun koridorların soğuk sessizliği içini kaplıyor, tekrar dışarı çıkıyordu.

Akşam vakti... yağmur çiseliyordu, esneyen, hızlanan, ruhuna iğne iğne batan ince bir yağmur... Hugues yeniden şehrinin pençesinde, hâkimiyeti altında olduğunu, Jane'in evine sürüklendiğini hissediyordu; yürüyor, yaklaşıyor, ansızın bir tecrit olma ihtiyacıyla, şimdi de Jane'in evde onu bekliyor olmasından korkarak, onu görmek istemeyerek geri dönüyordu.

Hızlı adımlarla aksi yönde yürüyor, eski mahallelere dalıyor, çamurun içinde dalgın, acınası halde, nereye gittiğini bilmeden dolaşıyordu. Yağmur hızlanıyor, ipliklerini çözüyor, dokumasını dolandırıyor,ilmekleri giderek küçülen ele gelmez, ıslak ağda Hugues zayıf düştüğünü hissediyordu. Tekrar hatırlamaya başlıyordu... Jane'i düşünüyordu. Bu saatte, bu berbat havada dışarıda ne yapıyordu? Ölüyü düşünüyordu... O ne haldeydi peki? Ah, zavallı mezarı... bu tufanda çelenkler, çiçekler perişan olmuş!...

Ve anlar çalınıyordu, solgun mu solgun, uzak mı uzak! Şehir ne kadar uzakta! Sanki o da artık yok, batmıő, gidiyor, yağmur-la olduğu gibi suya g   lm  ő, boėulmuő... Çifte keder! Ayakta kalabilmiő en y  ksek kulelerden h  l   y  kselen an sesleri   l   Brugge için d  k  l  p d  v  n  yor!

Hugues dokunaklı yalanını elden kaçırdıkça şehre dönüyor, ruhunu şehre uyduruyor, daha önceleri –dulluğunun ilk zamanlarında, Brugge’ye yeni yerleşmişken –kederini meşgul eden diğer paralelliği zorluyordu. Şimdi Jane artık ölüye tıpatıp benzer görünmedikçe, kendisi şehre benzemeye başlıyordu tekrar. Boş sokaklardaki tekdüze, sürekli gezintilerinde bunu kesinlikle hissediyordu.

Evde oturamaz olmuştu; evin yalnızlığı, bacalarda ağlayan rüzgâr, sabit bakışlar gibi etrafında çoğalan hatıralar onu korkutuyordu. Neredeyse bütün günü gelişi güzel, çaresiz, Jane’den ve kendi hislerinden emin olamadan, dışarıda geçiriyordu.

Jane’i gerçekten seviyor muydu? Peki ya Jane, nasıl bir kayıtsızlığı ya da ihaneti saklıyordu kendisinden? Kıvrandıran belirsizlikler! Kısa kış ögle sonralarının hazin bitimi! Havada yüzen, biriken sis! Bulaşıcı sisin kendi ruhuna da nüfuz ettiğini, bütün düşüncelerinin gri bir ataletin içinde bulandığını, boğulduğunu hissediyordu.

Ah, o kış akşamlarında Brugge!

Şehir yine onu etkilemeye başlıyordu: sükûnetleri soylu kuğuların varlığını mümkün kılan kıpırtısız kanallardan gelen sessizlik dersi; ketum rıhtımların sergilediği tevekkül örneği; hepsinden çok da, daima manzaranın ucundaki yüksek Kutsal Bakire ve St. Salvator kiliselerinin çan kulelerinden dökülen sofuluk ve

kanaatkârlık nasihati. Hugues bir sığınak arar gibi içgüdüyle bakışlarını yukarıya, onlara çeviriyor, ama kuleler sefil aşkını alaya alıyordu. "Bize baksanıza!" der gibiydiler. "Biz Inanç'tan müteşekkiliz! Süsümüz yok, heykel tebessümlerimiz yok, havadaki kalelere benziyoruz, Tanrı'ya doğru yükseliyoruz. Biz askerî çan kuleleriyiz. İblis'in bize fırlatacak oku kalmadı!"

Ah, evet! Hugues böyle olmayı isterdi. Hayatın fevkinde bir kuleden ibaret olmayı. Fakat o Brugge'nin çan kulelerinin tersine, İblis'in çabalarını boşa çıkarmış olmakla övünemezdi. Aksine, şimdi onu ruhu ele geçirilmişşesine kıvrandıran bu kuşatıcı tutku, Şeytan'ın bir büyüsüne benziyordu.

Aklına satanizm hikâyeleri, okudukları geliyordu. Gizli güçlerden, büyüden korkmanın bir dayanağı mı vardı yoksa?

Onu bir drama sürükleyecek, kana susamış bir anlaşmanın devamına benzemiyor muydu? Hugues zaman zaman Ölüm'ün gölgesinin ona yaklaştığını hissediyordu âdeta.

Ölüm'ü atlatmak, benzerliğin aldatıcı hilesiyle onu alt etmek istemiş, meydan okumuştı. Ölüm intikam alabilirdi.

Ama hâlâ kaçabilir, çok geç olmadan içindeki şeytanı kovabilirdi! Yürüdüğü büyük mistik şehrin mahallelerinde yine bakışlarını yukarıya çeviriyordu; bağışlayıcı kulelere, çan kulelerinin tesellisine, her sokağın köşesinde bir nişin içinde, camdan bir

tabutun içindeki kuru çiçekleri andıran güllerle mumların arasındadır, cam bir fanusun altında kollarını açan Kutsal Meryem'lerin merhametli kucağına.

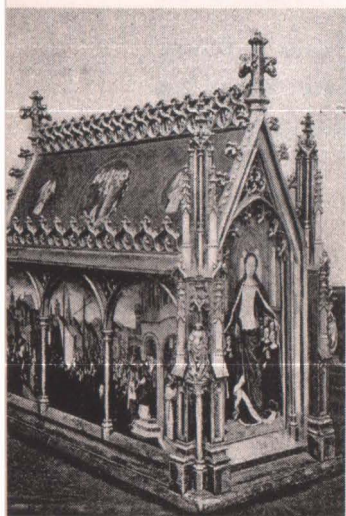
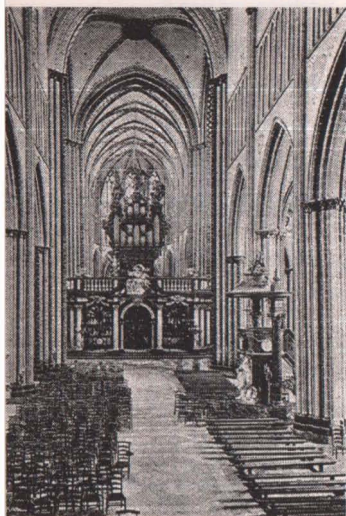
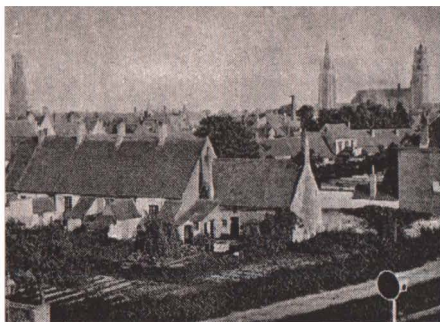
Evet, bu berbat boyunduruktan silkinip kurtulacaktı! Pişmandı. Acıdan aforoz edilmişti o. Ama kefareтини ödeyecekti. Eski haline dönecekti. Daha şimdiden şehre benzemeye başlamıştı tekrar. Bu acılı Brugge'yle bir sessizlik ve hüznün kardeşliği içindeydi yine – soror dolorosa. Ah, koyu matem günlerinde buraya gelmekle ne iyi etmişti! Suskun benzerlikler! Ruhla eşyanın birbirine nüfuz edişi! Biz onların içine gireriz, onlar bizim.

Şehirlerin her şeyden önce böyle bir kişiliği, bağımsız bir ruhu, neşeye, yeni aşka, vazgeçişe, dulluğa denk düşen neredeyse dışsal bir niteliği vardır. Her kent bir ruh halidir; o kentte kısacık bir süre bile otursak o ruh hali aktarılır, havanın en hafif hareketiyle yayılan, yuttuğumuz bir sıvı halinde bize de bulaşır.

Hugues başlangıçta Brugge'nin bu solgun, teskin edici etkisini hissetmiş ve onun etkisiyle sadece hatıralara razı olmuş, umudu rafa kaldırmayı, güzel ölümü beklemeyi kabullenmişti...

Şimdi de bugünün sıkıntılarına rağmen, akşam vakti, sakın kanalı kıyılarında acısı biraz hafiflemekteydi; Hugues tekrar şehrin sûretine uygun şekillenmeye, benzeşmeye çalışıyordu.

XI

Şehrin çehresi her şeyden çok inançlı'dır. Şehirden, bakımevleriyle manastırlarının duvarlarından, adım başı taştan pelerinleriyle diz çökmüş kiliselerinden yayılan şey, inanç ve vazgeçiş öğütleridir. Şehir Hugues'e hâkim olmaya, ona itaati dayatmaya başladı. Yeniden bir Şahsiyet, etkileyen, vazgeçiren, emir veren, yönlendiren ve bütün eylemlerinin kaynağı olan, hayatının başlıca muhatabı haline geldi.

Hugues Kadın'ın cinsellik ve yalan figüründen azıcık uzaklaştıkça Şehrin bu mistik çehresi onu çok geçmeden ele geçirdi. Kadın'ı artık daha az dinliyor, giderek çan seslerini daha çok duyuyordu.

Kederine tekrar kapılınca yeniden alacakaranlıkta dışarı çıkma alışkanlığına dönmüştü, rıhtımlar boyunca rasgele dolaşıyordu, sayısız çan yorulmak nedir bilmeden çalışıyordu.

Gün boyu görmediğimiz kara buhurdanlıklarını sallayarak ses dumanlarını etrafa yayan bu sabit çanlar –cenaze çanı, ölümün otuzuncu gün ve yıldönümü ayinlerini haber veren çanlar, sabah ve ikindi duası çanları– içini acıtıyordu.

Ah! Brugge'nin o kesintisiz çanları, hiç durmadan havada yankılanan ölüm ilahisi! Çan seslerinden hayata karşı bir tiksinti yayılıyor, her şeyin beyhudeliği açık seçik beliriyor, ölümün yolda olduğu haber veriliyordu...

Tek tük sokak lambalarının zar zor yandığı boş sokaklarda nadiren birkaç siluet görülüyordu – tunç çanlar gibi kara, çanlar gibi sağa sola sallanan uzun çuha pelerinleriyle halktan kadınlar. Aynı zamanda çanlar ve pelerinler aynı yolu takip ederek kiliselere doğru ilerler gibiydi.

Hugues farkına varmadan nasihatlere uyduğunu hissediyordu. Akıntıyı izliyordu. Yine çevresindeki şevke kapılmıştı. Emsalin propagandası, eşyanın örtük iradesi onu da eski tapınakların kucağına sürüklüyordu.

Yine başlangıçtaki gibi akşamları buralara, özellikle St. Salvator katedralinin uzun siyah mermerli, görkemli galerilerinden bazen harelenerek dalgalanan bir müziğin döküldüğü neflerine uğramaktan hoşlanır oldu...

Muazzam bir müzikti, borulardan döşeme taşlarına oluk oluk akıyor, sanki mezar taşlarının üstündeki tozlu yazıları, bazilikanın her yanına serpiştirilmiş pirinç levhaları kaplayıp siliyordu. İnsan burada gerçekten ölümün içinde yürür gibiydi!

Ayrıca hiçbir şey, ne vitraylardaki bahçeler, ne harikulade ölümsüz tablolar: Pourbus'ler, Van Orley'ler, Erasmus Quellinus'lar, Crayer'ler, asla solmayan lale çelenkleriyle Segher'ler, mekânın mezar hüznünü azaltamıyordu. Hatta Hugues triptiklerin, altar panolarının renk şölenine, eski ressamın ebedî rüyasına

neredeyse bakmıyor, kapakların üzerinde kendilerinden geriye bu portrelerden başka şey kalmamış olan, ellerini kavuşturmuş bağış sahibiyle kehribar gözlü karısını görüp ölü karısını daha derin bir hüznle düşünüyordu! Yine ölüyü hatırlıyordu –canlıyı, sûretini kilisenin kapısında bıraktığı lekeli Jane’i daha fazla düşünmek istemiyordu– kendini tıpkı bir zamanların sofı bağışçıları gibi Tanrı’nın katında ölüyle birlikte diz çökmüş olarak havalı ediyordu.

Hugues mistisizm nöbetleri sırasında gidip küçük Kudüs şapelinin sessizliğine gömülmekten de hoşlanıyordu. Gün batımında pelerinli kadınlar en çok oraya gidiyordu... Onların peşinden giriyordu içeriye; nefler alçaktı, bir çeşit kriptó gibi. Kurtarıcı’nın yaralarına tapınma amacıyla inşa edilmiş olan şapelde en dip-te, gerçek boyutlarda bir İsa, mezarda bir İsa, ince dantel bir kefenin altında solgun. Pelerinli kadınlar küçük mumlar yakıyor, sonra kayaradım uzaklaşıyorlardı. Mumlar kanıyordu biraz. Loş ortamda İsa’nın yaraları kanıyordu âdeta, oraya gelenlerin günahlarını yıkamak üzere yaralar açılıyor, yeniden kanıyordu.

Fakat şehirdeki bu gezilerinde Hugues özellikle yüce Memling’in yaşadığı ve yüzyıllar boyu nekahat rüyalarının hoşluğunu anlatacak naif şaheserler bıraktığı St. Jans hastanesine hayrandı. Hugues de oraya iyileşme umuduyla, alev alev yanan retinalarına beyaz duvarların merhem olacağı umuduyla gidiyordu. Muazzam sükûnet mektebi!

Şimşirlerle çevrili iç bahçeler, ta uzakta, alçak sesle konuşulan hasta odaları. Tıpkı kanallardaki kuğuların suyu belli belirsiz hareket ettirdiği gibi, sessizliği belli belirsiz hareket ettirerek geçen rahibeler. Havada asılı bir nemli çamaşır, yağmurda ıslanmış rahibe başlığı, antika dolaplardan çıkmış altar örtüsü kokusu...

Hugues sonunda eşsiz tabloların yer aldığı sanat tapınağına, çepeçevre üç pano üzerinde on bir bin Bakire'nin öyküsünün anlatıldığı, altından küçük bir gotik şapel biçimindeki Azize Ursula'nın ünlü kutsal yadigâr sandığının parıldadığı yere varıyordu – mineli metal çatıya yerleştirilmiş minyatür inceliğindeki madalyonlarda, saçlarının rengindeki kemanları ve kanatlarının şeklindeki arplarıyla müzisyen melekler.

Yani şehitliğe, resmedilmiş müzik eşlik eder. Mezarları olacak, demir atan kadırgada bir açelya motifi gibi dizilmiş Bakireler'in ölümü son derece tatlıdır. Askerler kıyıdadır. Katliama başlamışlardır; Ursula ve arkadaşları karaya inmiştir. Kan akar, ama pespembedir! Yaralar birer taç yaprağı... Kan damlamaz, göğüslerden yaprak yaprak dökülür.

Bakireler mutlu ve gayet sakindir; cesaretleri askerlerin ayna gibi parıldayan zırhlarına yansır. Ölümü gönderen yay bile onlara hilal gibi tatlı görünür!

Ressam bu ince ayrıntılarla inançlı Bakireler için can çekişmenin bir madde dönüşümünden, pek yakındaki mutluluk uğruna kabullenilmiş bir sınavdan ibaret olduğunu ifade etmişti. İşte bu sayede şimdiden ulaşmış oldukları huzur onlardan manzaraya yayılmakta, her yanı âdeta onların yansıyan ruhuyla doldurmaktaydı.

Geçiş ânı: Katliamdan çok ilahlaşmayı betimler şimdiden; kan damlaları katılaşp yakuta dönüşerek ebedî taşları süsler; sulanmış toprağın üzerindeyse gökyüzü açılır; ışığı görünür, dışarı taşar...

Meleksi bir şehitlik anlayışı! Dahiyane olduğu kadar dindar bir ressamın cennet imajı.

Hugues uygulaniyordu. Bize bu gerçek adak tablolarini bira-
kan büyük Flaman sanatçıların inancını düşünüyordu; onlar dua
eder gibi resim yapıyordu!

Gördüğü her şey, sanat eserleri, altın ve gümüş   leri, mimariler,
manastır havasındaki evler, ayin ba lığ  biçimindeki kalkan du-
varlar, Meryem'lerle süslenmiş sokaklar, an sesleriyle dolu r z-
g r, hepsi Hugues'e bir dindarlık ve katılık emsali sunuyor, ha-
vada ve ta larda somutlaşan bir Katoliklik bula tırıyordu.

Aynı zamanda sof  çocukluk dönemi geliyordu hatırına, onun-
la birlikte bir masumiyet özlemi duyuyordu. Tanrı nezdinde bi-
raz suçlu hissediyordu kendini, tıpkı ölünün nezdinde hissetti-
ğ  gibi. Günah kavramı tekrar ortaya çıkıyor, belirginle iyordu.

Bilhassa bir pazar günü ak am duasını ve orgları dinlemeye te-
sad fen katedrale girip de bir vaazın sonunu dinlediğinden beri.

Papaz  l m hakkında vaaz veriyordu. Bu kasvetli şehirde başka
konu seçmesi mümkün değildi; ölüm bu şehirde bizzat kendi-
ni sunuyor, dayatıyor, kara  z ml  asmasını kürsüye tek başına
tırmandırıp vaizin eline kadar uzanıyor, ona da  z mleri toplama-
maktan başka    kalmıyordu. Burada her yerde, atmosferde var
olan şeyden, kaçınılmaz ölümden bahsetmeyecek de neden
bahsedecekti! Burada başlıca kaygı ve vicdanların daimi korkusu
olan ruhun kurtulu undan başka hangi düşünceyi irdeleyecekti?

Ölümden, bir geçişten ibaret olan Güzel  l m'den, Tanrı'da
kurtuluşu bulan ruhların bir araya gelişinden bahsederken pa-
paz günaha, tehlike oluşturan ölümcül günaha, yani ölümü kur-
tulu u olmayan, yakınlarla bulu ulmayan gerçek  l me dönüş-
tören günaha da değindi.

Hugues bir sütunun yanında hafif bir heyecanla dinliyordu vazı. Büyük kilise loştı, tek tük birkaç lamba ve mum yanıyordu sadece. Müminler karanlıkta neredeyse yekvücut olmuş, kara bir kütle halinde bütünleşmişti. Hugues sanki orada yalnızmış, papaz ona dönüp ona hitap ediyormuş gibi bir hisse kapılmıştı. Bir tesadüf sonucu ya da etkilenmiş hayal gücünün etkisiyle, sanki ortaya söylenen sözler Hugues'ün durumunu tartışıyordu. Evet! O günahkâr durumundaydı! Yasak aşkıyla ilgili kendini kandırması, kendi kendine benzerliği mazeret göstermesi beyhudeydi. Zina yapıyordu. Kilisenin daima en çok kınadığı şeyi yapıyordu: Nikâhsız yaşıyordu bir bakıma.

Eğer dinin dediği doğruysa, kurtuluşa ulaşan Hristiyanlar birbirine kavuşuyorsa, kendisi onu, Özlenen'i, Mukaddes'i bir daha asla göremeyecekti, çünkü ondan başkasını da arzulamıştı. Ölüm yokluğu ebedileştirecek, onun geçici sandığı bir ayrılığı onaylayacaktı.

Sonrasında, aynı şimdiki gibi ondan uzakta yaşayacaktı; onu hep beyhude hatırlaması da ebedi azabı olacaktı gerçekten.

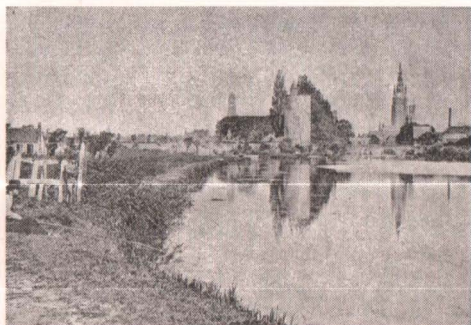
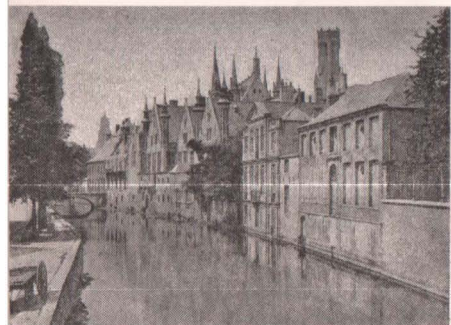
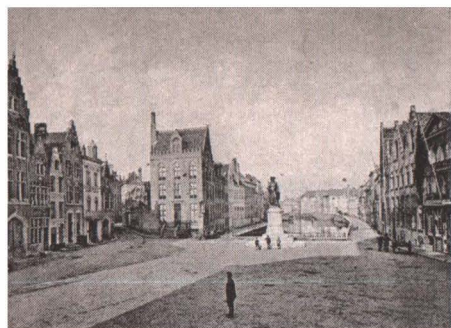
Hugues kiliseden müthiş bir sıkıntıyla ayrıldı. O günden beri günah fikri zihninde dönüp duruyor, içini oyuyordu. Kurtulmayı, bağışlanmayı çok istiyordu. Çaresizliğini, sürüklenmekte olduğu ruhsal fırtınayı hafifletmek için günah çıkarmak geldi aklına. Ama pişmanlık getirmek, hayat tarzını değiştirmek gerekirdi; Hugues her gün çektiği dert ve acılara rağmen artık kendinde Jane'i terk edip tekrar yalnız kalacak gücü bulamıyordu.

Ne varki Şehir, inançlı çehresiyle sitem ediyor, üsteliyordu. Kendi iffetliliğini, katı inancını örnek olarak karşısına çıkarıyordu...

Artık her akşam Jane'in aşkının acısıyla, ölünün özlemiyle, işlediği günahın korkusuyla ve lanetlenme ihtimaliyle keskinleşen

bir ızdırap içinde gelişigüzel dolaşırken  an sesleri de mutabakat içindeydi... Çanlar başlangıçta dostane davranıyor, bilgelikle nasihat verip ikna ediyordu; ancak çok geçmeden merhametsizle iyor, –tıpkı kulelerin etrafındaki kuzgunlar gibi etrafında âdeta görünür, elle tutulur şekilde dönerek– Hugues’  azarlıyor, itip kakıyor, kafasına giriyor, sefil a kını elinden almak, günahını ondan koparmak için taciz ediyor, şiddet uyguluyorlardı!

XII

Hugues acı çekiyordu; farklılıklar günden güne belirginleşmekteydi. Dış görünüşte bile kendini aldatması mümkün olmuyordu artık. Jane'in çehresine bir katılık, aynı zamanda bir yorgunluk yerleşmişti; gözlerinin altında oluşan halkalar, hep aynı sedefe kakılmış kara kehribar gözbebeklerine gölge düşürüyordu. Ayrıca tiyatro günlerindeki gibi yanaklarını pudraya bulaşma, dudaklarını kıpkırmızı boyama, kaşlarına rastık çekme hevesi de geri gelmişti.

Hugues hatırladığı doğal ve iffetli çehreyle hiç bağdaşmayan bu makyajdan onu vazgeçirmeye nafile çalışmıştı. Jane alayla, katılıkla, hiddetle karşılık veriyordu. O zaman Hugues aklından ölünün tatlılığını, mülayim mizacını, dudaklarından âdeta yaprak yaprak dökülen asil, yumuşak sözlerini geçiriyordu. On yıl birlikte yaşamışlar, aralarında hiçbir kavga, ruhun dibi karıştırılmış da tortusu ortaya çıkarmışçasına içten yükselen tek bir çirkin kelime geçmemişti.

Şimdi iki kadın arasındaki farklar her gün biraz daha belirginleşiyordu. Ah, ölü karısı böyle değildi! Bunun açıkça belirmesi Hugues'ü altüst etti, sefaletini görmeye başladığı bu maceranın bahanesini ortadan kaldırdı. Hugues'ü bir çekingenlik, neredeyse bir utanç kapladı; arkasından onca gözyaşı döktüğü, artık karşısında kendini suçlu hissetmeye başladığı kadını düşünmeye cesareti kalmamıştı.

Ondan kalan hatıraların ebedileştiği salonlara neredeyse girmez olmuştu; onun portrelerindeki bakışların karşısında allak bullak oluyor, şaşkınlaşıyordu; sitem eden bir bakıştı sanki. Saç örgüsü, tozun incecik gri küllerinin biriktiği camdan kutusunda neredeyse terk edilmiş, yatmaya devam ediyordu.

Hugues ruhunun her zamankinden fazla gevşediğini, yolunu şaşırdığını hissediyordu; dışarı çıkıyor, eve dönüyor, tekrar çıkıyor, evinden âdeta kovularak Jane'e gidiyor, uzağındayken çehresi onu cezbediyor, yanındayken pişman oluyor, hayıflanıyor, kendini hor görüyordu.

Ev hayatının düzeni de tamamen bozulmuştu; hiçbir şey zamanında, düzenli yapılmıyordu. Birtalimat veriyor, sonra değiştiriyordu; yemek hazırlatıp iptal ediyordu. Yaşlı Barbe artık işlerini, alışverişlerini nasıl ayarlayacağını bilemiyordu. Üzgün ve endişe içinde Tanrı'ya efendisi için dua ediyordu, sebebini biliyordu çünkü...

Malum kadının yaptığı alışverişler karşılığında önemli meblağların ödenmesini gerektiren faturalar geliyordu sık sık. Efendisi yokken bunları alan Barbe hayretler içinde kalıyordu: hiç durmadan yeni kıyafetler, ıvır zıvır süs eşyaları, pahalı mücevherler, şehrin masrafı umursamayan bir müsriflikle, sürekli alışveriş yaptığı mağazalarından âşığının adını kullanarak, suistimal ederek veresiye elde ettiği türlü çeşitli eşyalar.

Hugues onun bütün kaprislerine boyun eğiyordu. Buna rağmen Jane minnet duymuyordu. Dışarı giderek daha sık çıkıyor, bazen bütün bir gün, ayrıca akşam eve uğramıyor, alelacele bir not yazarak Hugues'le randevularını erteliyordu.

Artık bazı ahbaplar edindiğini söylüyordu. Kadın arkadaşları vardı. Hep böyle yalnız yaşayabilir miydi? Bir keresinde kız kardeşinin hasta olduğunu söyledi –Lille'de yaşayan, daha önce hiç bahsetmediği bir kız kardeş. Onun yanına gitmesi gerekiyordu. Birkaç gün yoktu. Döndüğünde aynı terane yine başladı: dağınık yaşıntı, evde durmamalar, dışarı çıkmalar, yelpaze sallamalar, Hugues'ün hayatının asılı olduğu gelgitler.

Zamanla bazı şüpheler oluştu Hugues'ün kafasında; onu gözetledi; gece vakti uykudaki Brugge'de hayalet gibi evinin etrafında dolaştı. Belli etmeden izlemeyi, nefes nefese durmayı öğrendi; çınlaması suskun koridorlarda ölüp giden kısa zil sesleriyle, gecenin geç vaktine kadar ılık yanan bir pencerenin karşısında, ayazda nöbetle, her saniye çift görüyorum zannederek bakılan bir siluetin gölge oyunundaki gibi gelip geçtiği stor perdeyle tanıştı.

Artık mesele ölü değildi; cazibesi yavaş yavaş onu büyülemiş olan, kaybetmekten korktuğu Jane'in kendisiydi. Gecenin karşı tarafında, perdenin kıvrımlarında sadece dalgalanan gölgesini görürken artık sadece şehresi değil, teni, bütün vücudu tutkuyula canlanıyordu gözünde... Evet! Bizzat onu seviyordu, çünkü gece vakti, geceyarısını çalan büyük çanın sesi ve bulutların durmadan çözülüp çisenti halinde döküldüğü bu Kuzey şehrinin hiç kesilmeyen ince yağmuru onu kırbaç gibi döverken izlediğinde onu kıskanıyor, acı çekecek, ağlayacak kadar kıskanıyordu.

Ve orada kalmaya, gözetlemeye devam ediyor, hapishane avlusundaymış gibi kısa bir mesafede volta atıyor, uyurgezer lafları söylüyordu yüksek sesle; hızlanan yağmura –eriyeen karlara, çamurlara, karışan gökyüzüne, kış sonuna, her şeyin acılı kederine– rağmen...

Öğrenmek, netleştirmek, görmek istiyordu... Ah! Ne büyük bir iç sıkıntısıydı bu! Ona böylesine acı çektirebilen kadının nasıl bir ruhu vardı; öteki –iyilerin iyisi, ölü olanı– ise, ızdırabın doruğunda olduğu bu dakikalarda sanki gecenin içinde yükseliyor, ona ayın merhametli gözleriyle bakıyordu.

Hugues artık kanmıyordu; Jane'in yalanlarını yakalamış, işaretleri yan yana getirmişti; çok geçmeden, taşra şehirlerinde âdet olduğu üzere evine hakaret dolu, alaylı, aldatılışı konusunda ayrıntılar içeren, zaten tahmin etmiş olduğu rezaletleri anlatan imzasız mektuplar ve kartlar yağmaya başlayınca tamamen aydınlatılmış oldu... İsimler, kanıtlar sıralanıyordu. Başlangıçta kolaylıkla itiraf edebileceği bir sebebin onu sürüklediği, gelişigüzel bir kadınla girdiği ilişki bakın nereye varmıştı. Jane'e gelince, ayrılacaktı ondan; işte o kadar! Ama kendi gözündeki düşüşüne, gülünçleşen matemine, kutsal bir şeyken elâlemin alay konusu haline gelen tapıncıyla içten umutsuzluğuna nasıl çare bulacaktı?

Hugues kahroluyordu. Onun için Jane de bitmişti; sanki ölü karısı bir kez daha ölüyordu. Ah! Bu sağı sollu belli olmayan, hain kadın yüzünden nelere katlanmıştı!

Ruhunda onun yüzünden birikmiş olan acının ağırlığından vedalaşarak kurtulmak için evine son bir akşam gitti.

Öfkelenmeden, derin bir üzüntüyle her şeyi öğrendiğini söyledi; Jane burnundan kıl aldırmadan, fesatça, horozlanarak, "Ne?

Ne diyorsun sen?" deyince ona ihbarları, utanç verici belgeleri gösterdi...

"İmzasız mektuplara inanacak kadar salak mısın?" Jane beyaz dişlerini, avının üzerine kenetlenmek üzere yaratılmış dişlerini ağıza çıkararak zalim bir edâyla gülmeye koyuldu.

Hugues, "Sizin kendi çevirdiğiniz dolaplar sayesinde haberim olmuştu zaten," dedi. Aniden küplere binen Jane bir ileri bir geri yürümeye, eteğinin hareketiyle kapılar çarpmaya başladı.

"Peki öyleyse! Doğru olsa ne olur?" diye haykırdı.

Birkaç saniye sonra, "Zaten burada yaşamaktan bıktım!" dedi. "Gideceğim."

O konuşurken Hugues ona bakıyordu. Lambanın ışığında duru yüzünü, siyah gözbebeklerini, sahte, kalbi ve aşkı gibi sahte, boyalı sarı saçlarını gördü tekrar. Hayır! Bu karşısındaki ölünün sûreti değildi artık; ama sabahlığının içinde göğsü nefes nefese inip çıkan, titreyen bu kadın onun kucakladığı kadındı; "Gideceğim!" diye haykırdığını duyduğunda ruhu alabora oldu, sonsuz bir karanlığa döndü...

O müthiş anda, Hugues serap ve benzerlik yanılgılarından sonra duyularıyla da sevmiş olduğunu hissetti – gecikmiş tutku, sonbahar güllerinin tesadüfen hararetlendirdiği hazin Ekim!

Bütün bu fikirler kafasında dönüp duruyordu; artık bildiği tek şey vardı: İldırıp içindeydi, acı çekiyordu ve Jane'in gitme tehdidi ortadan kalkarsa acısı dinecekti. Onu bu haliyle de istiyordu. İçten içe bu alçaklığından ötürü utanıyordu, ama onsuz yaşayamayacaktı artık... Zaten belli mi olurdu? İnsanlar çok kötüydü! Hem Jane kendini savunmaya bile girişmemişti.

Bunun üzerine, can çekişmekte olduğunu hissettiği bu rüyanın sonuyla yüz yüze gelince, muazzam bir çaresizlik duygusuna kapıldı birden (aşk ayrılıkları küçük birer ölüm gibidir, vedalaşmadan gidilir onlarda da). Ama Hugues'ü o anda allak bullak eden şey yalnızca Jane'den ayrılmak ya da parıltılı aynanın kırılması değildi; yine şehirle kendisi arasında kimse olmadan, şehirle yüz yüze, tek başına kalma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu düşünmek onu özellikle korkutuyordu. Evet, bu çaresiz Brugge'yi ve gri hüznünü o seçmişti. Ama kulelerinin gölgesi fazlasıyla ağırdı! Ve Jane ruhunda gölgeyi hissetmemeye alıştırmıştı onu. Şimdi gölge olduğu gibi üzerine çökecekti. Çanlara maruz, tek başına kalacaktı yine! İkinci kez dul kalmış gibi, iyice yalnız! Şehir de gözüne daha ölü görünecekti.

Deliye dönen Hugues Jane'e doğru atıldı, eline sarıldı ve yakardı: "Gitme! Kal! Çıldırılmıştım..." Sesi yumuşak, gözyaşlarından ıslanmıştı –sanki– içine ağlamış gibi.

O akşam rıhtımlar boyunca yürüyerek eve dönerken endişeliydi, kim bilir hangi tehlikeden korkuyordu. Kasvetli düşünceler zihnine dolmuştu. Ölüyü aklından çıkaramıyordu. Geri dönmüştü sanki, uzakta yüzercesine, siste kefene sarılmış olarak. Hugues ona karşı her zamankinden daha suçlu olduğunu düşündü. Ansızın bir rüzgâr çıktı. Kıyıdaki kavaklar inledi. Kenarından yürüdüğü kanaldaki kuğular bir çalkantıyla karıştı; bu asırlık, kadim kuğular –efsaneye göre– bir armadan inmiş, Şehir onlara ebediyen bakmaya mahkûm olmuştu; armasında kuğular olan bir asilzadeyi haksız yere öldürmesinin karşılığı, günahının bedeliydiler.

Genellikle son derece sakin ve beyaz olan kuğular telaş içinde, kanalın üstünü çizip harelendirerek, hassas, sinirli, aralarından birinin etrafında dönüyordu; ortadaki kuğu kanat çırpıyor,

kanatlarına yaslanarak suyun üzerinde yükseliyordu, tıpkı yatağında debelenen, kalkmak isteyen bir hasta gibi.

Kuş acı çekiyor gibiydi, ara sıra çığlık atıyordu; sonra, bir hamleyle havalanınca çığlığı mesafe yüzünden yumuşadı; yaralı, neredeyse insani bir ses oldu, inişli çıkışlı bir ezgi...

Bu esrarengiz sahneden etkilenen Hugues bakıyor, dinliyordu. Halk inancını hatırladı. Evet, kuğu şarkı söylüyordu! Demek ki ölecekti, en azından havada ölümü hissediyordu!

Hugues ürperdi. Bu kötü alamet ona mıydı? Jane'le aralarında geçen acımasız olay, onun gitme tehdidi Hugues'ü bu kara önsezilere fazlasıyla hazırlamıştı. Hugues'ün içinde yine ne sona erecekti? Batıl inançlı gecenin bu siyah tülleri hangi matem içindi? Bu sefer neyin dulluğunu yaşayacaktı?

XIII

Jane bu uyarıdan yararlandı. O gün, maceracı ruhuyla karşısındaki erkeğin üzerinde nasıl bir gücü olduğunu, onu zehirlemiş olduğunu, elinde istediği gibi evirip çevirebileceğini anlamıştı.

Onu birkaç kelimeyle tamamen teskin edip tekrar ele geçirmişti; onun gözünde yine lekesizdi, tacı iade edilmişti. Bu durumda bir hesap yapmış, uzun zaman dertlerin ağırlığı altında ezilmiş, hasta, son birkaç ayda bile bu kadar değişmiş olan Hugues'ün bu yaşında fazla uzun süre yaşamayacağına hükmetmişti. Zengin olduğu söyleniyordu; bu şehirde yabancı ve yalnızdı, kimseyi tanıımıyordu. Ele geçirmesi bu kadar kolay olan bu mirası elinden kaçırmayı çılgınlık olurdu!

Jane kendine biraz çekidüzen verdi, dışarı çıkışlarını seyreltip makulleştirdi, maceraya atıldığında temkini elden bırakmadı.

Bir gün canı Hugues'ün evine gitmek istedi; Rosaire rıhtımındaki, içerisiyle ilgili hiçbir ipucu vermeyen, kırağıdan bir dövme misali cama yapışık dantel perdeli, zengin görünümlü o koskoca, eski eve.

Jane onun evinin içine girmek, lüksün derecesine bakıp muhtemel servetini tahmin etmek, mobilyalarına, gümüşlerine, mücevherlerine, göz diktği her şeye değer biçmek, zihninde bir envanter oluşturup ona istinaden karar vermek istiyordu.

Fakat Hugues onu ağırlamaya razı olmamıştı bir türlü.

Jane sokulganlaştı. İlişkilerinde bir canlanma olmuştu sanki, pembe, ılık bir fırtına sonrası. Yakında uygun bir fırsat da vardı: Aylardan mayıstı, bir sonraki pazartesi Kutsal Kan ayin alayı düzenlenecekti; asırlardır her yıl mızrağın açtığı Yara'dan akan bir damla kanın muhafaza edildiği kutsal yadigâr sandığının şapelinden çıkarıldığı gün.

Alay Rosaire rıhtımından, Hugues'ün pencerelerinin önünden geçecekti. Jane meşhur alayı hiç izlememişti, merak ediyordu. Ne var ki kendi evi çok uzaktaydı, alay önünden geçmeyecekti; o gün Flandra'nın dört bir yanından akın ettiği söylenen kalabalığın doldurduğu sokaklarda da nasıl görecekti.

"Bak ne diyeceğim! İster misin sana geleyim... birlikte yemek yeriz..."

Hugues komşuları, dedikoducu hizmetkârları ileri sürdü.

"Erkenden gelirim, herkes uykudayken."

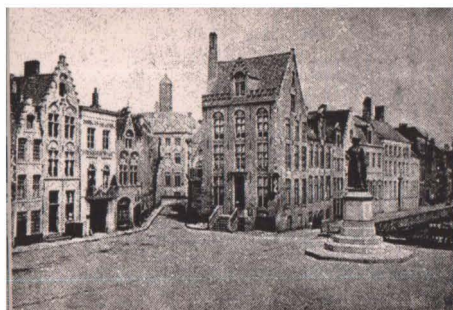
Hugues Barbe'ı düşünerek de endişeleniyordu; bütün bağnazlığı ve sofuluğuyla Jane'i şeytanın elçisi olarak görecekti.

Fakat Jane ısrar etti: "Hadi! Anlaştık mı?"

Sesi cilveliydi; başlangıçların sesi, belirli dakikalarda bütün

kadınların sahip olduğu kışkırtıcı sestİ; şarkı söyleyen, haleler halinde genişleyen, erkeğın teslim olduğu, içinde dönüp durduğu, kendini bıraktığı anaforlara dönüşen billur sestİ.

XIV

Barbe o pazartesi sabahı her zamankinden de erken saatte kalkmıştı, çünkü ayin alayının geçişinden önce evi süslemek için sabah birkaç saati vardı sadece.

Saat beş buçukta ilk Missa ayinine gitti, komünyonu şevkle aldı, sonra, döner dönmez hazırlıklara başladı. Dolaplardan gümüş şamdanlar, küçük yaldızlı gümüş vazolar, tütsünün yakılacağı buhurdanlar çıkarıldı. Barbe her birini ayna gibi parlayınca ya kadar sürtüp ovaladı. Ayrıca tiril tiril örtüler de çıkarıp her bir pencerenin önüne yerleştirdiği sehpalara serdi, bir haçın ya da Meryem heykelciğinin etrafına yerleştirdiği mumlarla sunaklar, şirin Meryem Ana altarı oluştırdı...

Dış süslemeleri de düşünmek gerekiyordu, çünkü o gün herkes dinî gayretkeşlik yarışına girerdi. Köylülerin kapı kapı dolaşıp sattığı, sokaklar boyunca çit halinde karşılıklı iki ağaç sırası oluşturan, dalları bronz yeşili çamlar cepheye tutturulmuştu bile.

Barbe balkonu Papalık renklerinde perdelerle, iffetli pliler halinde dökülen beyaz kumaşlarla süsledi. Hızlı hareket ediyor, işi başından aşkın, gidip geliyordu; her yıl kullanılan, onun gözünde dinin kutsallığından payını almış, âdeta papazların parmakları tarafından kutsal yağlarla meshedilip kendine has, okunmuş bir suyla kutsanmış bu süslere duygusallıkla, saygıyla dokunuyordu. Kendini bir kilisenin ayin eşyaları bölmesinde sanıyordu.

Geriye sepetleri otlarla, çiçeklerle doldurmak kalmıştı – her evin hizmetkârının ayin alayı geçerken sokağı şenlendirmek üzere evinin önüne bıraktığı uçan mozaik, parçalı halı. Barbe acele ediyordu, gülhatmilerin, iri zambakların, papatyaların, adaçaylarının, biberiyelerin, kısa şeritler halinde ayırdığı sazların kokularıyla biraz sarhoş gibiydi. Sepetlere daldırıp doldurduğu elini bu katledilmiş çiçek taçları, taze dolgulu, ölü kanatlardan yorğan canlandırıyordu.

Açık pencerelerden, peş peşe çalınan kilise çanlarının giderek yükselen konseri duyuluyordu.

Hava griydi, bulutlara rağmen gökyüzünde sanki bir art sevincin var olduğu kararsız mayıs günlerinden biri. Çan seslerinin ilerleyişini hissettiren havadaki bu incelik sayesinde, etrafa yayılan neşe Barbe’a kadar ulaşıyordu; eski çanlar, zayıflamış olanlar, topalayan ihtiyarlar, manastır çanları, eski kulelerin çanları, evcimen olanlar, marazî olanlar, yıl boyu sessiz sakin duran, ama Kutsal Kan ayini gününde alaya katılıp yürüyenler, hepsi yıpranmış bronz elbiselerinin üzerine neşeli beyaz üstlükler, yelpaze şeklinde kat kat plili kumaşlar geçirmiş gibiydiler. Barbe çan seslerini, sadece büyük bayramlarda duyulan, ağır ve kapkara sessizliğin üzerine bir âsa gibi inen katedralin basını dinliyordu... Ayrıca en yakınlardaki alçak kulelerin hepsinin küçük çanlarını da – âdeta gökyüzünde de bir alay düzenlenmiş gibi, gümüşü elbiselerin heyecanı, bayramı...

Barbe'in dindar ruhu coşuyordu; o sabah sanki havada bir şevk mevcuttu, var güçleriyle çalınan çanların gürültüsüyle gökyüzünden bir coşkunluk dökülüyor, görünmez kanatlar, meleklerin geçişi işitiliyordu.

Ve bütün bunlar âdeta onun ruhuna varıyordu; ruhunda İsa'nın varlığını hissetmekteydi; şafak ayininde yuttuğu ayin ekmeği ruhunda olduğu gibi yusuvarlak ışıldıyor, Barbe ortasında bir çehre görüyordu. Yaşlı hizmetkâr gerçekten bedeninde var olan İsa'nın iyiliğini düşünerek istavroz çıkardı, tekrar dua etmeye koyuldu; Kutsal Ekmek ve Şarabı hatırladı, ağzında tadını hissetti sanki.

Bu arada efendisi zili çalıp onu çağırmıştı; kahvaltı saatiydi. Efendisi bu arada öğle yemeğine bir misafiri olacağını, ona göre hazırlık yapmasını söyledi.

Barbe şaşkına döndü; daha önce evinde kimseyi ağırlamamıştı! Tuhafına gitti; aniden korkunç bir fikir geldi aklına: Ya bir ara korktuğu, artık biraz rahatlayıp düşünmediği şey olursa? Tahmin yürüttü... Evet! O kadın, Rahibe Rosalie'nin sözünü ettiği kadın gelecek belki de...

Barbe kanının donduğunu hissetti... Bu durumda kararı belliydi, vazifesi belliydi: O yarattığı ağırlamak, sofrada servis yapmak, emrine amade olmak, günaha ortak olmak – günah çıkardığı papaz kesinlikle yasaklamıştı. Üstelik böyle bir günde! Bizzat İsa'nın Kanı'nın evin önünden geçeceği gün! Hem de kendisi o sabah komünyon almışken!... Yo, hayır! İmkânsızdı! Hizmetinden derhal ayrılması gerekirdi.

Öğrenmek istedi; hizmetkârların sakın taşra kentlerinde bekâr ya da dul erkeklerin ev işleri konusunda kısa zamanda edindiği hafif

zorbalıkla soruverdi: "Yemeğe kimi davet ettiniz beyefendi?"

Hugues onu ne cüretle böyle sorguya çektiğini sorup, misafiri gelince göreceğini söyledi.

Fakat Barbe kendisine giderek daha muhtemel gelen fikrin pençesinde, korkuya, artık gerçek bir paniğe kapılarak, gafil avlanmamak için her tehlikeyi göze almaya karar verip tekrar sordu:

"Yoksa beklediğiniz bir hanım olmasın, beyefendi?"

"Barbe!" dedi Hugues, hayretle, biraz sertçe ona bakarak.

Ama o istifini bozmadı:

"Önceden bilmem gerekiyor da ondan. Eğer beklediğiniz bir hanımsa, yemek servisi yapamayacağımı söyleyeyim beyefendi."

Hugues afalladı; rüya mı görüyordu, yoksa Barbe delirmiş miydi?

Fakat Barbe hararetle tekrar etti, gidecekti, mümkün değildi, ikaz etmişlerdi kendisini, günah çıkardığı papaz talimat vermişti. Haliyle karşı gelemezdi, ölümcül günah işleyerek aniden ölüp cehennemi boylamayacaktı.

Hugues önce hiçbir şey anlamadı; yavaş yavaş karışık senaryoyu, muhtemel dedikoduları, maceranın yayılışını çözdü. Demek Barbe da biliyordu, öyle mi? Ve Jane gelecek diye gitmekle tehdit ediyordu onu, öyle mi? Yıllardır alışkanlıkla, çıkarı gereği, yan yana iki hayat arasında günlerin eğirip dokuduğu yüzlerce iple ona bağlanmış olan bu mütevazı hizmetkâr ona bir gün hizmet etmektense her şeyden vazgeçmeyi tercih ediyordu, demek ki Jane müthiş hor görülen bir kadındı.

Hugues günün cazip projesini hiç beklenmedik şekilde bozan bu ani aksilik karşısında morali bozularak, gücü tükenmiş,

şaşkın kalakaldı ve teslim olurcasına, “Demek öyle! Hemen gidebilirsiniz Barbe,” dedi sadece.

Yaşlı hizmetkâr ona baktı ve ansızın halktan insanların iyi yürekliliğiyle acı çektiğini anlayıp acıdı; bir yandan başını sallayarak, sesinde Doğa’nın ninni söylemek, uyutmak için bahşettiği ezgiyle mırıldandı:

“Ah! Yüce İsa! Zavallı beyefendi!... Üstelik böyle bir kadın uğruna, kötü bir kadın uğruna... sizi aldatan bir kadın uğruna...”

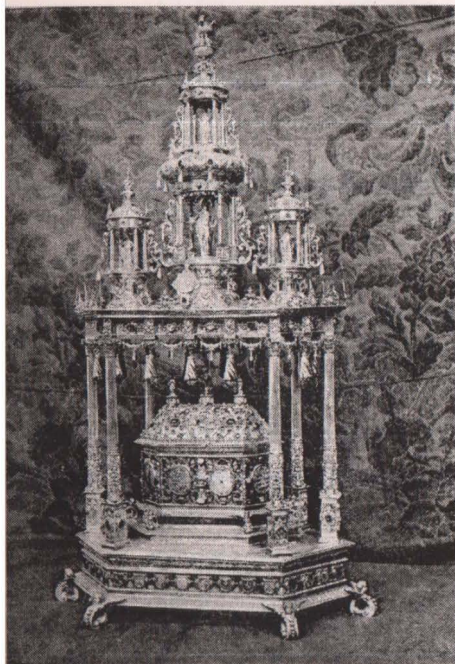
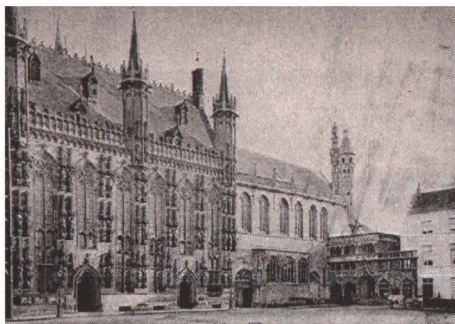
Bir dakikalığına, mesafeleri unutarak anaçlaştı, yıkayıp iyileştiren bir pınar misali fışkıran bir haykırıyla, ilahi merhametle soylulaştı...

Fakat Hugues onu susturdu; bu aşağılayıcı müdahale onu sinirlendirdi; Jane hakkında ne cüretle konuşurdu, üstelik bu şekilde! İşine o son veriyordu, mühlet de tanıımıyordu. Ertesi gün gelir eşyalarını toplardı. Ama bugün gitsindi, hemen gitsindi!

Efendisinin öfkesi onu birdenbire bırakmak konusunda besleyebileceği her türlü vicdan azabından kurtardı Barbe’ı. Kapüşonlu güzel pelerinini üstüne geçirirken, kendini vazifesine, içindeki İsa’ya feda ettiği için kendinden memnundu...

Sonra beş yıl yaşadığı evden sakın bir tavırla, heyecanlanmadan çıktı; ama yola koyulmadan önce, alay geçerken sokakta bir tek orası çiçeksiz olmasın diye sepetlerden önlüğüne boşalttığı çiçekleri evin önüne serpti.

XV

Gün ne kötü başlamıştı! Mutluluk projeleri birer meydan okuma gibiydi sanki. Fazla uzun süre hazırlık yapılırsa kader yuvadaki yumurtaları değiştirebiliyor, kuluçkadan keder çıkıyordu.

Barbe çıkarken çarpan kapının sesini duyduğunda Hugues içinde bir sızı hissetti. Fazladan bir dert, daha büyük bir yalnızlık; yaşlı hizmetkâr zaman içinde hayatının bir parçası olmuştu. Bütün bunlar Jane yüzündendi, o tutarsız, zalim kadın yüzünden! Bu kadar kısa zamanda ne acılar çekmişti onun yüzünden!

Gelmeseydi keşke. Hugues kendini kederli, endişeli, sinirli hissediyordu. Ölüyü düşündü... Hemen çöküveren o benzerlik yalanına nasıl inanabilmişti? Mezarın ötesinde o ne düşünüyordu acaba; hâlâ kendisiyle dopdolu olan yuvaya bir başka kadının gelmesini, onun oturduğu koltuklara oturmasını, ölülerin çehrelerinin yaşamaya devam ettiği bir dizi aynada çehresinin üzerine çehresini koymasını nasıl karşılıyordu?

Kapı çalındı. Hugues gidip kendi açmak zorunda kaldı. Jane'di, gecikmişti; hızlı hızlı yürümekten kızarmıştı. İçeri girdi, sertçe, buyurgan bir edayla geniş koridoru, kapıları açık salonları bakışıyla taradı. Uzaktan giderek yaklaşan, yankılanan müzikler duyuluyordu. Ayin alayının geçmesine az kalmıştı.

Barbe'ın pencere önlerine yerleştirdiği sehpaaların üstündeki mumları Hugues kendi yakmıştı. Jane'le birlikte birinci kata,

yatak odasına çıktılar. Pencereler kapalıydı. Jane gidip birini açtı.

“Ah! Hayır!” dedi Hugues.

“Neden?”

Kendini onun evinde bu şekilde gösteremeyeceğini, sergilemeyeceğini söyledi Hugues. Bilhassa ayin alayı geçerken. Taşra bağnazdı. Skandal kopardı.

Jane aynanın karşısında şapkasını çıkarmış, yanından hiç ayırmadığı küçük fildişi kutunun ponponuyla yüzüne biraz pudra sürmüştü.

Sonra pencerenin önüne geldi tekrar; pirinç sarısı yansımalarıyla gözü çelen saçları açıktaydı.

Sokağı dolduran kalabalık, frapan kıyafeti ve saçlarıyla diğerlerine benzemeyen bu kadına merakla bakıyordu.

Hugues’ün sabrı taştı. Perdenin arkasından da yeterince görü-lüyordu. Ani bir hamleyle, sertçe pencereyi kapattı.

Bunun üzerine Jane gücendi, seyretmekten vazgeçip buz gibi, kaskatı bir edayla bir kanapenin üzerine uzandı.

Alay ilahi söylüyordu. Ilahilerin dalgaları genişledikçe yaklaştıkları anlaşılıyordu. İçli sızlayan Hugues sırtını Jane’e çevirmişti; alev alev yanan alnını cama, acılarını eritecek su serinliğine dayadı.

İlk papaz yardımcıları, kafaları kazınmış çocuklar, ellerinde mumlarla, ilahi okuyarak geçiyordu.

Hugues pencereden alayı açık seçik görüyordu; ayinde yer alan şahsiyetler, dinî resimlerin dantel fonu üzerine boyanan elbisele-ri andırıyordu.

Tarikat üyeleri üzerlerinde heykeller, Kutsal Yürekler bulunan ka-ideler, vitraya benzer, sertleştirilmiş altından flamalar taşıyarak geçtiler; ardından masumlar topluluğu, meyve bahçesini andıran beyaz elbiseler, tütsünün küçük mavi dalgalar halinde yayıldığı muslinler takımadası – kendileri gibi beyaz, kıvrıkcık kardan ma-mul bir Paskalya kuzusunun etrafında çocuk bakireler meclisi.

Hugues bir ara hâlâ kanapeye gömülmüş somurtan, kötü şeyler düşünüyormuş izlenimi uyandıran Jane’e döndü.

Serpentlerle ofikleitlerin bas ezgisi sopranoların narin, kesintili şarkısını taşıyarak yükseldi.

Sonra Hugues’ün karşısında, pencerenin çerçevesinin içinde Kudüs şövalyeleri, sırmalı kumaşlara bürünmüş zırhlı Haçlılar, Brugge tarihinin prensesleri, Kudüs’ten Kutsal Kan’ı getiren Alsace’lı Thierry’yle alakalı bütün erkek ve kadınlar yer aldı. Bu şahsiyetleri canlandıranlar, Flandra’nın en yüksek aristokrasisine mensup, eski kumaşlar, nadide danteller, asırlık aile mücevherle-riyle bezenmiş delikanlılarla genç kızlardı. Sanki azizler, savaşçılar, müzelerde ölümsüzleşmiş Van Eyck ve Memling tablolarının ba-ğışçıları bir mucize sayesinde ete kemiğe bürünmüş, canlanmıştı.

Jane’in küskünlüğünden ötürü allak bullak olan Hugues alayı neredeyse görmüyordu; içini acıtan ilahilerin artırdığı bir keder hissediyordu. Jane’i teskin etmek istedi. Ağzını açmasıyla bir-likte Jane’in öfkesi kabardı.

Bakışları Hugues'e çevrili, diken diken, elleri sanki onu daha da yaralayacak şeylerle doluydu.

Hugues içine kapandı, suskun, üzgün, ruhunu alıp kendinden uzaklara götürsün diye sokaklarda dalgalanan müziğin akıntısına fırlattı âdetâ.

Sonra din adamları, bütün tarikatlardan keşişler geçti: Dominikenler, Kutsal Kurtarıcı Tarikatı mensupları, Fransiskanlar, Karmelitler; ardından plili üstlükleri, ellerinde ilahi kitaplarıyla ilahiyat öğrencileri; daha sonra ayinde papaza yardımla görevli çocuklar gibi kırmızılar içinde her kilise bölgesinden papazlar: papaz yardımcıları, kilise papazları, katedral papazları, ayin cübbeleriyle, işlemeli tünikleriyle, mücevher bahçeleri gibi ışıltılı.

O sırada buhurdanların şıkırtısı işitildi. Mavi duman helezonları yaklaştı; bütün çanlar bir arada dolu yağarmışçasına çınlayarak havayı bakıra çevirdi.

Piskopos ayin başlığıyla, bir sayvanın altında, elinde kutsal yadigâr sandığıyla görüldü; altından küçük bir katedraldi, kubbesindeki yüzlerce işlemeli akik, elmas, zümrüt, ametist, mine, topaz, nadide inci arasında Kutsal Kana sahip tek yakut dinleniyordu.

Hugues bu mistik etkiye, bütün şehrelerde gördüğü şevke, pencerelerinin altında, daha uzakta, dört bir yanda, dua halindeki şehrin tamamında sokakları dolduran muazzam kalabalığın inancına kapıldı ve Kutsal Yadigâr Sandığı yaklaştığında herkesin diz çöktüğünü, ilahi fırtınası karşısında eğildiğini görünce kendi de eğildi.

Hugues gerçekliği, Jane'in varlığını, aralarına yeni buz dağları diken son olayı neredeyse unutmuştu. Jane ise onun

duygulandığını görünce kıs kıs gülmeye başlamıştı.

Hugues farkına varmamış gibi yaptı; bu kadına karşı ara ara kısa şimşekler halinde çakmaya başlayan nefret duygusunu bastırdı.

Jane kibirli ve buz gibi bir tavırla şapkasını başına geçirdi; gitmeye hazırlanır gibiydi. Hugues ayin alayı geçip gittikten sonra odaya tekrar çöken katı sessizliği bölmeye cesaret edemiyordu. Sokak hızla boşalmış, geçip gitmiş mutluluğun fazladan kederiyle dilsizleşmişti bile.

Jane konuşmadan aşağı indi; zemin kata geldiğinde, sanki fikir değiştirmiş ya da meraka kapılmış gibi açık bırakılmış olan kapıların eşiğinden salonlara baktı. Birkaç adım attı, katı görünüşleri tarafından dışlanmışçasına, birbirine açılan iki devasa salonda biraz ilerledi. Odaların da birer fizyonomisi, birer şehresi vardır. Odalarla aramızda anında hissedilen dostluklar, antipatiler mevcuttur. Jane burada iyi karşılanmadığını hissediyordu, kendini anormal, yabancı hissediyordu, aynalarla arasında bir uyumsuzluk, varlığının değişmez duruşlarını bozmakla tehdit ettiği eski mobilyalarla arasında bir düşmanlık hissediyordu.

Çekinmeden etrafı inceliyordu... Çeşitli yerlerde, büyük duvarda, sehpalarda bazı portreler olduğunu fark etti; ölünün pastel boya resmi ve fotoğraflarıydı bunlar.

"Aa! Evinde kadın portreleri mi var?" diyen Jane pis pis güldü. Şömineye yaklaşmıştı.

"Aa, bak, bana benziyor biri..."

Portrelerden birini eline aldı.

İçeride dolaşmasından rahatsız olarak Jane'i izleyen Hugues, ansızın bu bilinçsizce zalim şakalaşmadan, ölünün kutsallığına

dokunan korkunç civıklıktan ötürü keskin bir acı duydu.

“Bırakın onu yerine!” dedi otoriter bir sesle.

Jane anlamayarak bir kahkaha patlattı.

Hugues yanına geldi, portreyi elinden aldı; anılarının üzerinde bu saygısız parmakların gezinmesi onu dehşete düşürmüştü. Kendisi onları titreyen parmaklarla, dinî eşyalar gibi, papazın kutsal ekmek tabağıyla şarap kadehini tuttuğu şekilde tutardı. Acısı onun için dine dönüşmüştü. Ve o anda, alayın geçişi vesilesiyle pencere içlerinde yanmış olan, henüz sönmemiş mumlar salonları birer şapel gibi aydınlatıyordu.

Jane alayla, Hugues’ün öfkesi karşısında sapıkça neşelenerek, içten içe onu daha da kızdırmayı isteyerek öteki salona geçmiş her şeye dokunuyor, bibloları karıştırıyor, kumaşları kırıştırıyordu. Ansızın çınlayan bir kahkahayla olduğu yerde durdu.

Piyanonun üstündeki değerli cam kutuyu fark etmişti; farfaralılığı sürdürerek kapağını açtı, hayretler içinde, ağzı kulaklarında, uzun saç örgüsünü içinden çıkarıp çözdü, havada salladı.

Hugues’ün benzi kül gibi oldu. Kutsallığa el uzatmaktı bu. Günah duygusu uyandı içinde... Kendisi yıllardır bir ölüye ait olduğuna göre ölü olan bu saç örgüsüne dokunmaya cesaret edemiyordu. Enikonu tapınılan kutsal yadigâr, her gün billuru döven onca gözyaşının ardından, bir kadının elinde oyuncak oluyor, maskaraya çevriliyordu... Ah! Jane yüzünden uzun zamandır çektiği acılar yeter de artardı. Hugues’ün bütün hıncı, aylar boyunca her saniye katlanılmış, bastırılmış acılar, şüpheler, ihanetler, penceresinin altında, yağmurda pusuya yatmalar –bütün bunlar bir sel gibi ansızın taşıtı... Kovacaktı onu!

Fakat o ileri doğru atıldığında Jane oyun oynar gibi masanın arkasına geçti, onu kışkırtıyor, uzaktan saç örgüsünü sallıyor, yılan oynatırcasına yüzüne, ağzına yaklaştırıyor, altından bir kuşun tüylerinden yapılmış bir etolmuşçesine boynuna doluyordu...

Hugues haykırıyordu: "Ver onu bana! Ver onu!..." Jane bir sağa bir sola koşuyor, masanın etrafında dönüyordu.

Hugues bu koşturmacanın, gülüşlerin, alayların karşısında kendini kaybetti. Jane'i yakaladı. Saç örgüsü hâlâ Jane'in boynundaydı, karşı koyuyor, saç örgüsünü geri vermek istemiyor, Hugues'ün kasılan parmakları canını acıttığı için kızıyor, verip veriyordu.

"Verir misin?"

"Hayır!" dedi Jane, yakalanmasına rağmen sinirli sinirli gülüyordu hâlâ.

Bunun üzerine Hugues çıldırdı; kulaklarında alevler çatırdıyor, kan gözlerini yakıyordu; başı döndü, ani bir cinnet, parmaklarının ucunda bir kasılma, bir şeyleri yakalayıp sıkma, çiçekleri parçalama isteği, ellerinde bir mengene duygusu ve gücü – Jane'in hâlâ boynundan çözmediği saç örgüsünü ele geçirmişti, geri almak istiyordu! Vahşice, kendini kaybetmiş halde saç örgüsünü çekti; gerilince bir kablo gibi sert olan saç örgüsü boynu sıktı.

Jane artık gülmüyordu; suyun yüzeyinde patlayan bir kabarcığın nefesi gibi küçücük bir çığlık, bir iç çekiş çıktı dudaklarının arasından. Boğularak yere düştü.

Ölmüştü; Muamma'yı tahmin edemediği, orada dokunulması gereken, dokunulması günaha eşdeğer bir şey olduğunu tahmin edemediği için. Jane intikamcı saç örgüsüne el atmıştı;

kutsallığına el uzatıldığı anda bizzat bir ölüm aracına dönüşeceğini –ruhu saf olanlara, Muamma’yla temas halindekilere– derhal belli eden saç örgüsüne.Böylece evin tamamı gerçekten yok olmuştu: Barbe gitmişti, Jane yerde yatıyordu, ölü eskisinden de ölüydü...

Hugues’e gelince, o anlamadan, artık hiçbir şeyi bilemeden bakıyordu...

İki kadın özdeşleşerek tek kadın olmuştu. Canlı halleri o kadar birbirine benzerken, ölümdede daha çok benzemişlerdi, ölümün verdiği solgunluk aynıydı; Hugues artık onları birbirinden ayırmıyordu – aşkının yegâne çehresi! Jane’in cesedi, orada sadece Hugues için görünür olan eski ölünün hayaletiydi.

Ruhu geriye dönen Hugues artık sadece uzak geçmişti hatırlıyordu, dulluğunun ilk günlerine dönmüş gibiydi... Son derece sakın bir tavırla gidip bir koltuğa oturdu.

Pencereler açık kalmıştı...

Sessizliğin içinde çan sesleri yükseldi, aynı anda bütün çanlar tekrar çalmaya koyulmuştu, alayın Kutsal Kan Şapeli’ne girişini haber veriyorlardı. Güzel ayin alayı sona ermişti... var olan, çınlayan her şey – bir yaşama taklidi, tek sabahlık bir diriliş. Sokaklar yine boştu. Şehir yine tek başına olacaktı.

Ve Hugues durmadan tekrarlıyordu: “Ölü... ölü... Ölü Brugge...”; kurulmuşçasına, gevşek bir sesle, uyum sağlamaya çalışarak: “Ölü... ölü... Ölü Brugge...”; âdeta –şehrin üstüne mi bir mezarın üstüne mi– aheste aheste demirden çiçekler serpen, yorgun, yavaş, son çanların ritminde!

SON

son birkaç söz...

selim ileri

"(...) sürekli çiseleyen yağmura rağmen mutlak akşam yürüyüşüne çıkmaya karar verdi; sonbahar sonlarında sık sık yağan bu ince yağmurlar, dikine akan bu gözyaşları (...)"

Ölü Brugge, Hugues, bütün külrenkleri: Belki de uzaktan uzağa bir ruh ikizliği, sezdiğim, duyumsadığım, açık seçik dile getiremediğim. Romanı okuduktan sonra da dile getiremediğim.

"Buna benzer bir akşam vakti"ni yaşamamış mıydım?!

Rodenbach'ın yapıtından Peride Celal söz açmıştı bana, 1990'ların sonunda. "Sizin çok seveceğiniz bir anlatı" diyor-du, 'ikiz' üzerinde duruyor, yitirilmiş olanı yeniden yakalamak, yitirilmiş olana yeniden kavuşmak; Etiler'deki evinde, geceye yürüyen bir akşamüstü. "Sizin çok sevdiğiniz yağmurlarla dolu!"

Kitabı da verecekti, Notre-Dame'ın oralarında, bir eski kitaplar satıcısından almış. Sonra unuttuk ve Ölü Brugge aklımdan çıktı.

2006'da bir kez daha: Özenli bir okur, "Gregor Samsa'nın Elyazısı" (Fotoğrafı Sana Gönderiyorum'da) dola-yısıyla Bruges-La-Morte'u okudunuz mu diye soruyor. Ama o, Peride Hanım'ın titreşimleri açısından yaklaşıyor. Tam tersi-ne, "Gregor Samsa'nın Elyazısı"nın 'fotoğraflı' bir öykü olması üzerinde duruyor.

Fatih Özgüven arayıp yine Georges Rodenbach'tan söz açınca, hayal meyal bunları hatırladım. Artık yitirmiş oldu-

ğumuz Peride Celal'in uzak çağrışımlarıyla; bir de, adını hiçbir zaman öğrenemeyeceğim o özenli okur...

Bilgilendirmelerden anlaşıldığı kadarıyla Ölü Brugge'ye fotoğraflar sonradan eklenmiş. Le Figaro'daki tefrikasında yokmuş fotoğraflar. Ben –fotoğrafları saklamazken, fotoğraflardan nefret ederken– öyküme yol açan o 'tek' fotoğrafı yıllar yılı saklamıştım. Şunu söylemek istiyorum: Fotoğraf değil beni Ölü Brugge'ye sürükleyen. Demin belirttiğim gibi, bütün külrenkleri.

Hızlanan yağmurda, "bu tufanda" perişan olacak çiçekler, çelenkler... Nerede, ne zaman?... Hem de birçok kez!

Çeviri edebiyatımıza katkısı sonsuz, hakkı ödenemeyecek Roza Hakmen'in Türkçe'sinden okuyuncaya kadar Ölü Brugge bir gizdi. Üçüncü kez karşıma çıkacağı aklımın ucundan geçmezdi. Ama, fizikötesi bir olgu gibi karşıma çıktı.

Başka bir 'fizikötesi' de belirtilmeli: Hugues'ün kara serüvenine benzemiyor; yine de, epeydir, bazı ölümlerin acı anılarıyla baş başayım, yazmaya çalışıyorum. Bir daha göremeyecek olmak!...

"(...) camla korunmadığından tozu buharlaşan pastel boya bir resim gibi kaybolup gider. Ve ölülerimiz içimizde ikinci kez ölür!"

Sanki aradığım bir tümceydi. Fena halde çarptı.

Yayınlanışından sonra tartışmalar sürüp gitmiş. Ölü Brugge'yi başyapıt sayanlar da var, zamanında bu romana dudak bükkenler de. Mallarmé 'şiir-roman' olduğu kanısındaymış. Simgeci bir roman mı? Öyle olduğunu söylemişler. Hatta, Zola'nın, natüralist romanının sonunu hazırlayanlar arasındaymış.

Georges Rodenbach'ın Paris günlerini Goncourt Kardeşler'in güncesinden izleyebilirmişiz. (Yeri gelmişken:

Goncourt Kardeşler'in güncesi –hiç değilse bir seçmeler–
Türkçe'de neden yayınlanmaz ki?)

Böylesi kenar süslerini bir kenara bırakırsak, Ölü
Brugge'yi o, akıllara durgunluk veren kasvetiyle okumak, yaşa-
mak, duyumsamak gerekiyor bence, dinmeyen iç üzüntüsüyle,
çılgınlığa varan tutkusuyla.

Gençliğimde okumuştum Nerval'in Sylvie'sini; Nerval
birdenbire dinmeyen aşklara savurmuştu. Sylvie, Aurélie,
Adrienne üçgenini uzun yıllar unutmadım. Şimdiyse Hugues'ün
ölü eşiyle Jane... Ve daima içe kapanış, iyileşemeyecek kadar
içe kapanış.

D. 6445

RENOIS

1	St Sauveur	Paroisse
2	St Donas	
3	Notre Dame	
4	St Jacques	
5	St Gilles	
6	St Anne	
7	Carmelites	
8	Jerusalem	
9	Madelaine	
10	Beguillage	
11	Dames Anglaises	
12	Eglise Protestante	
13	Notre Dame des Aveugles (Chapelle)	
14	Chapelle du Saint Sang	
15	Athenes	
16	Potetie	
17	Penitentes	
18	Chartreux	
19	Spermaile	
20	Dominicains	
21	Carmes	
22	Riches Claires	Anciens
23	Recollets	
24	St Trudo	
25	Eckhoutte	Couvents
26	Augustins	
27	Hemelstaede	
28	Ammonciades	et
29	Peits Carmes	
30	St Godelieve	
31	Capucins	Abbayes
32	Pauvres Claires	
33	Chartreuses	
34	Soeurs Noires	Supprimees
35	Alexiens	
36	Capucines	
37	Soeurs Grises	
38	Anglaises	
39	La Grande Tour	
40	Hotel de Ville	
41	Palais de Justice	
42	Hotel du Gouvernement	
43	Academie de Peinture	
44	Bureau des Postes	
45	Theatre	
46	Ancienne Monnaie	
47	St Sebastian Societe de l'Arc	
48	St George Societe de l'Arbalete	
49	St Jean Hopital	
50	St Julien Maison de Securite	
51	Magasin de Poudre	
52	Reservoir des Glaces	
53	Magasin du Bassin	
54	Marche de Vendredi	
55	de Mercredi	
56	au Poisson	
57	aux Volailles	
58	au Beurre	
59	aux Legumes	
60	aux Fleurs	
61	Place van Eyck *	
62	Place Stevin **	

* Invention de la Peinture à l'Huile.
** Invention du Calcul Decimal.

D. 6445

"Her kent bir ruh halidir; o kentte kısacık bir süre bile otursak o ruh hali aktarılır, havanın en hafif hareketiyle yayılan, yuttuğumuz bir sıvı halinde bize de bulaşır. (...)

Burada taştan cübbelere bürünmüş yüksek kulelerin gölgesi her yere uzanır. Sayısız manastırdan etrafa sanki tennin gizli zevklerine yönelik bir küçümseme, bulaşıcı bir namus methiyesi yayılır."

Ölü Brugge'yi o, akıllara durgunluk veren kasvetiyle okumak, yaşamak, duyumsamak gerekiyor bence, dinmeyen iç üzüntüsüyle, çılgınlığa varan tutkusuyla.

SELİM İLERİ

